HET VERHOGEN VAN HET TECHNISCH LEESNIVEAU

Technisch leesonderwijs op CNS Balkbrug

Elise Spijker

S1019116

OZGV2012-1

Voltijd

Hannie Fokkens

ENSO-CPGO.xx.11

Inhoud

Samenvatting 3

1. Inleiding 4

1.1. Verlegenheidsituatie 4

1.2. Doelstelling en centrale vraagstelling 4

1.3. Onderzoeksvragen en deelvragen 5

2. Theoretisch kader 6

2.1. Technisch lezen 6

2.2. Leesontwikkeling technisch lezen 7

2.3. Leesbegeleiding 8

2.4. Voorwaarden 9

2.5. Leesproblemen bij technisch lezen 11

3. Opzet 13

3.1. Onderzoeksmethode 13

3.2. Participanten 13

3.3. Onderzoeksinstrumenten 13

3.4. Triangulatie 14

3.5. Draagvlak 14

3.6. Betrouwbaarheid en validiteit 14

3.7. Veranderingen in het onderzoek 14

4. Resultaten 15

4.1. Huidige technisch leesonderwijs 15

4.1.1. Ontwikkeling technisch lezen 15

4.1.2. Leesbegeleiding 16

4.1.3. Activiteiten technisch lezen 18

4.1.4. Ervaren van technisch lezen 20

4.2. Verhoging technisch leesniveau 23

4.2.1. Stimulerende factoren 23

4.2.2. Actie verhogen technisch leesniveau 25

5. Conclusie en discussie 27

5.1. Conclusie 27

5.2. Discussiepunten 29

5.3. Aanbevelingen 29
Bibliografie 31
Bijlagen 33
1. Enquêtes 33
1.1. Enquête leerkrachten en leesouders 33
1.2. Enquête leerkrachten 36
1.3. Enquête leerlingen 40
1.4. Begeleidende brief en enquête ouders 43

Samenvatting

Scholen toetsen het technisch leesniveau van leerlingen door middel van de Drie-Minuten-Toets (DMT). Wanneer hier een onvoldoende uitkomt wordt er verwacht dat de leerkracht actie onderneemt. Op basisschool CNS Balkbrug wordt de methode Estafette ingezet om zwakke lezers in kleine groepjes leesinstructie te geven en middels opdrachten en teksten lezen op een hoger niveau te tillen. De school ervaart alleen niet altijd vooruitgang in het leesniveau. Er zijn leerlingen die blijven hangen op een niveau of die juist achteruitgaan. Hierin ervaren de leerkrachten een verlegenheid. Daarom is vanuit deze verlegenheid een centrale vraag geformuleerd:

> 'Aan welke voorwaarden moet het aanbieden van technisch lezen op CNS Balkbrug voldoen om het technisch leesniveau bij de leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8 te verhogen?'

Om antwoord te krijgen op deze vraag is er een literatuurstudie gedaan en zijn er ook onderzoeksinstrumenten ingezet. Uit de literatuur zijn verschillende voorwaarden gehaald waar aan het technisch leesonderwijs moet voldoen. Ook is gekeken naar de methode die de school gebruikt. Vanuit de voorwaarden voor technisch leesonderwijs zijn onderzoeksinstrumenten ontworpen. Bij het onderzoek zijn zowel de leerkrachten, de leesbegeleiding, de taalcoördinator, de leerlingen en de ouders betrokken. Uit de leerlingenenquête blijkt dat de leerlingen verschillende leesmaterialen kiezen tijdens het stillezen. Niet in alle groepen mag dit. Daarnaast blijkt uit de leerkrachtenenquête dat er voldoende tijd wordt vrijgemaakt voor technisch lezen in de groepen 4 tot en met 8. Er wordt alleen weinig voorgelezen. Ook uit de leerlingenenquête blijkt dat de leerkrachten weinig voorlezen, maar ook weinig aandacht aan boekkeuze schenken. De leerlingen worden op zichzelf aangewezen wanneer het gaat om kiezen van boeken. Ouders geven in de ouderenquête aan tevreden te zijn over de informatie die de school geeft over het niveau dat de leerlingen hebben behaald. Hierbij wordt wel opgemerkt dat de school meer informatie mag geven over wat er thuis gedaan kan worden om het leesniveau te bevorderen. Vanuit de informatie verkregen uit de onderzoeksinstrumenten is geconcludeerd dat de leerkrachten veel aandacht schenken aan zwakke lezers, maar weinig aandacht schenken aan sterke lezers. Zij worden onvoldoende uitgedaagd en geven zelf aan niet altijd geconcentreerd te kunnen lezen. Wanneer leerkrachten meer aandacht geven aan de leerlingen wat betreft boekkeuze en voorlezen wordt er meer gedaan aan het verhogen van het leesniveau.

1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal worden toegelicht waarom dit onderzoek wordt uitgevoerd en waar dit onderzoek antwoord op zal geven. Allereerst wordt de verlegenheidsituatie beschreven. Het doel van het onderzoek wordt beschreven en hieruit is een centrale vraagstelling ontstaan. Deze wordt beantwoord middels onderzoeksvragen en deelvragen die hieronder beschreven staan.

1.1. Verlegenheidsituatie

Op basisschool Christelijke Nationale School (CNS) Balkbrug ondervinden de leerkrachten achteruitgang van het technisch leesniveau van leerlingen in de groepen 4 tot en met 8. CNS Balkbrug is een reguliere basisschool met 150 leerlingen. Sinds schooljaar 2008/2009 wordt de methode 'Estafette' ingezet voor leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8 die volgens de Drie-Minuten-Toets (DMT) niet voldoende scoren. Dit zijn de zwakke lezers. Volgens Essers, Kleijnen, Smeets, Smits, Vermeulen en Vernooy (2002)is Estafette een methode voor het nastreven van vlot lezen. Op CNS Balkbrug wordt Estafette elke maandag tot en met donderdag ingezet op het laatste half uur van de ochtend voor de zwakke lezers. De groepjes die op dat moment met de methode Estafette werken, worden begeleid door een leerkracht of door een ouder.

Elk half jaar wordt het technisch leesniveau van de leerlingen bepaald door middel van AVI en DMT toetsen. Dit zijn toetsen van het Cito. AVI staat voor Analyse van Individualiseringsvormen en DMT staat voor drieminutentoets (Cito, 2010). Voor wel/niet meedoen aan Estafette gelden de volgende regels: Een kind uit groep 5 die in januari M(idden) 5 beheersingsniveau scoort, beheerst M5 en zit daarmee op niveau. Kinderen die M(idden)5 instructieniveau behalen of lager, hebben nog de instructie van niveau M5 of van een lager niveau nodig en worden daarom in niveaugroepjes ingedeeld. Voor uitleg over deze toetsen en niveaus zie de bijlage. Kinderen die op of zelfs boven dit niveau zitten gaan stillezen in een leesboek. Nu blijkt uit de resultaten van de toetsen die in juni 2012 zijn afgenomen, dat er een behoorlijk aantal kinderen stilstand of achteruitgang vertoont. Team, directie en de taalcoördinator van de school vragen zich af hoe de resultaten verbeterd kunnen worden. De taalcoördinator merkte vorig schooljaar dat de leerkrachten niet allemaal de richtlijnen voor instructie volgden zoals ze in de methode aangegeven staan. Er werd verschillend met deze richtlijnen omgegaan. Ook viel toen op dat de stillezers erg slecht lazen. De taalcoördinator vraagt zich af of er een verband bestaat tussen de verschillende manier van instructie geven en de resultaten van het technisch lezen.

Naast Estafettelezen worden er boekbesprekingen gehouden vanaf groep 5 en voorleeswedstrijden voor groep 7 en 8. Eén keer per jaar wordt kilometerlezen georganiseerd vanaf groep 4 om ook de sterke lezers te motiveren. Volgens Struiksma, Leij & Vieijra (1997) wordt er om het technisch leesniveau van een leerling te bekijken zowel naar het vrijwel foutloos lezen als het tempo waarin het kind leest gekeken. De directrice en de taalcoördinator vragen zich af hoe ze, wat betreft technisch lezen, de leerlingen op niveau kunnen houden, hoe er in de klassen rust behouden kan worden voor de stillezers, hoe ze de hulp van ouders kunnen inrichten en of deze wel nodig is. Om het onderzoek uitvoerbaar te maken kiest de onderzoeker ervoor om de vooruitgang in het technisch leesniveau te onderzoeken.

1.2. Doelstelling en centrale vraagstelling

Om aan te geven wat het doel van dit onderzoek is, is de volgende doelstelling geformuleerd:

‘Het verbeteren van de voorwaarden van technisch lezen om het technisch leesniveau te verhogen in de groepen 4 tot en met 8 van CNS Balkbrug met als uiteindelijk doel de scores op de DMT en AVI te verhogen’.

Naar aanleiding van deze doelstelling is een centrale vraagstelling opgesteld die middels dit onderzoek beantwoord wordt. De centrale vraagstelling luidt:

‘Aan welke voorwaarden moet het aanbieden van technisch lezen op CNS Balkbrug voldoen om het technisch leesniveau bij de leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8 te verhogen?’

1.3. Onderzoeksvragen en deelvragen

Om de centrale vraagstelling te beantwoorden zijn er onderzoeksvragen opgesteld. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn er deelvragen opgezet.

Onderzoeksvraag 1: Hoe wordt het huidige technisch leesonderwijs op dit moment aangepakt op CNS Balkbrug?

1. Hoe is het op dit moment gesteld met de ontwikkeling van het technisch leesniveau van de leerlingen in de groepen 4 tot en met 8?
2. Waaruit bestaat de leesbegeleiding die er op school georganiseerd wordt ten behoeve van het technisch lezen?
3. Welke activiteiten realiseren de leerkrachten in de groepen 4 tot en met 8 ten behoeve van het technisch lezen?
4. Hoe ervaren de leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8 het technisch lezen?

Onderzoeksvraag 2: Wat is er nodig om de ontwikkeling van het technisch leesniveau in de groepen 4 tot en met 8 te verhogen?

5. Welke factoren stimuleren de ontwikkeling van het technisch leesniveau bij leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8?
6. Wat hebben de leerlingen in de groepen 4 tot en met 8 nodig om het technische leesniveau te verhogen?
7. Wat kunnen de leerkrachten en leesouders doen om het technisch leesniveau bij de leerlingen te verhogen?

2. Theoretisch kader

In dit theoretisch kader zal antwoord gegeven worden op verschillende onderzoeksvragen door middel van literatuur. Eerst wordt de inhoud van technisch lezen beschreven. Er zal worden beschreven hoe vanuit de definitie van technisch lezen inhoud wordt gegeven aan technisch lezen en hoe daaropvolgend de ontwikkeling bij de leerlingen loopt. De school wil de leerlingen zo goed mogelijk begeleiden en daarom zal er worden beschreven hoe de leesbegeleiding het meest effectief kan worden vormgegeven. Hierbij wordt zowel de rol van leerkrachten als de rol van ouders beschreven. De literatuur heeft een aantal basisprincipes beschreven die als voorwaarden worden genoemd voor leesonderwijs. Bij technisch lezen kampen een aantal leerlingen met leesproblemen en daarom wordt er in ten slotte beschreven welke leesproblemen er gesignaleerd kunnen worden en wat er in de begeleiding van deze leerlingen belangrijk is. Wanneer kunnen we spreken van een leesprobleem?

2.1. Technisch lezen

In de periode tussen één en zes jaar kan een kind nog niet zelfstandig lezen maar ontwikkelt zich de ontluikende geletterdheid. Het kind leert wat een boek is en waarvoor mensen geschreven taal gebruiken (Kuiken, et al., 2005). In de kleuterperiode en daarvoor leren leerlingen letters. In groep 3, leert het kind 'de code te kraken': geschreven taal te ontcijferen door middel van aanvankelijk lezen Ze geven er betekenis aan en wanneer ze eenmaal in groep 3 zitten zijn hun hersenen zover ontwikkeld dat ze vormen kunnen herkennen als letters. Die letters gaan ze koppelen aan klanken (Struiksma, Leij, & Vieijra, 2012). Robbe (2007) spreekt van het in staat zijn de code te breken. Dit verbreken van de code is het begin van de technische leesontwikkeling. Bij technisch leren lezen gaat het erom dat de hersenen vlot de letters kunnen koppelen aan klanken en dit levert de zogeheten letterkennis op. Vervolgens leren leerlingen letters te combineren tot woorden en later zelfs tot hele zinnen (Struiksma, Leij, & Vieijra, 2012).

'Onder technisch lezen –ofwel decoderen- verstaan we de vaardigheid om de geschreven vorm van een woord om te zetten naar de klankvorm van dat woord.' (Gijsel, Scheltinga, Druenen, & Verhoeven, 2011, p. 16).

Technisch lezen is een vorm van voortgezet lezen dat in groep 4 begint. Een kind dat in groep 4 komt kan al redelijk goed lezen, het kan de code breken, al is het nog met enige moeite. Daarom wordt hier in groep 4 tot en met 7 nog extra aandacht aan besteed. Het gaat er bij technisch lezen om dat kinderen op een hoger leesniveau komen, steeds vlotter de code kunnen breken en steeds beter testen leren decoderen. Een goed leesbegrip bevordert het technisch lezen (Gijsel, Scheltinga, Druenen, & Verhoeven, 2011). Volgens Hirsch (2003) vergeten leerlingen die sloom lezen wat er staat. Ze zijn geconcentreerd op het lezen zelf, niet op het begrijpen van de tekst. Snel en nauwkeurig lezen is belangrijk. Begrijpend lezen en technisch lezen gaan volgens Gijsel, Scheltinga, Druenen & Verhoeven (2011) hand in hand.

Aan het einde van groep 7 is gemiddeld elke leerling in staat om een willekeurige tekst te lezen (Robbe, 2007). Volgens Struiksma, Leij & Vieijra (2012) is technisch lezen slechts een middel om toegang te krijgen tot informatie, mits alles goed gaat. Wanneer het niet goed gaat en de leestechniek zwak blijft, dan wordt technisch lezen het belangrijkste doel. Een zwakke technische leesvaardigheid belemmert de leerling in vrijwel alles wat er op school te leren valt.

2.2. Leesontwikkeling technisch lezen

Nog voordat het formele leesonderwijs in groep 3 begint, hebben vrijwel alle leerlingen ervaring opgedaan met geschreven tekst. Ze hebben een grote hoeveelheid kennis opgebouwd over letters, woorden en boeken. Het kunnen 'lezen' in een prentenboek of het door een kleuter omslaan van een bladzijde in een prentenboek op het juiste moment, noemen we nog geen lezen. Dit noemen we de pre-alfabetische fase. Pas in de volledig alfabetische fase leert het kind om letters te associëren met klanken. In deze fase leren leerlingen woorden decoderen die ze nog niet eerder hebben gelezen. Ze hebben hiervoor kennis nodig van foneem-grafeemrelaties. Leerlingen hakken woorden in stukjes en vormen de klanken samen tot een nieuw woord. In de geconsolideerde alfabetische fase leert een kind door geleidelijke automatisering langzamerhand vloeiend lezen. In deze fase is het erg belangrijk dat leerlingen veel lezen om zijn vaardigheden te vergroten. Bij het lezen is het ook belangrijk dat de leerling op een prettige en ontspannen manier leest (Smits & Braams, 2009). Volgens Huizinga (2010) wordt er net als bij spelling ook bij technisch lezen vaak een aparte methode gebruikt. Voor het lezen van woorden is de leerstof vaak geordend naar spellingscategorieën. Door tegelijkertijd aandacht te besteden aan het lezen van de woorden behorende bij de spellingscategorie, ontstaat er meer samenhang in het onderwijs.

Ahlers & Mortel (2008) spreken van een aantal streefdoelen wat betreft de ontwikkeling van het technisch lezen. Hieronder zijn ze in het schema overzichtelijk weergegeven.

Groep	Periode	Niveau
3	Einde schooljaar	AVI-E3
4	Einde schooljaar	AVI-E4
5	Einde schooljaar	AVI-E6
6 – 8		AVI-PLUS

Belangrijk streefdoel van Ahlers & Mortel (2008) is dat 95% van de leerlingen aan het einde van groep 4 minimaal AVI E4 leest en aan het einde van groep 5 niveau AVI E6. Dit is belangrijk omdat 95% van de leerlingen die dan nog niet op E6 niveau zit, moeite blijft houden met lezen. Dit maakt het ook belangrijk om in groep 6, 7 en 8 aandacht te blijven besteden aan technisch lezen om de leerlingen zo snel mogelijk AVI-PLUS te laten behalen. Dit is het laatste leesniveau wat betreft het technisch lezen. Het komt nogal eens voor dat leerlingen terugvallen. Door ook in de hogere groepen aandacht aan het technisch lezen te blijven besteden kan dit voorkomen worden.

Methode

De methode Estafette is een methode voor technisch lezen. Deze methode heeft een leerstofjaarplanning die makkelijk in te passen is in de planning van de school. De methode heeft zich aangepast aan de normen van het Cito voor de AVI toets. Daarnaast biedt de methode uitdagende en passende teksten voor elk niveau. Ze bieden drie aanpakken aan namelijk aanpak voor risicolezers, methodevolgers en snelle lezers. Elk niveau wordt dus betrokken bij de methode. Risicolezers, oftewel zwakke lezers, blijken profijt te hebben als ze regelmatig goede lezers horen lezen (Stoeldraijer, 2010). Op CNS Balkbrug worden de zwakke lezers oftewel risicolezers in groepjes ingedeeld waarin kinderen zitten met hetzelfde technisch leesniveau. Hierdoor horen de kinderen geen goede lezers lezen.

2.3. Leesbegeleiding

Volgens Houtveen, Smits & Brokamp (2010) is een effectieve leesinstructie het meest effectief wanneer het in een vroeg stadium gegeven wordt. Door meer tijd te besteden aan lezen, kan het lezen verbeterd worden. Ochtenduren zijn hierin erg kostbaar (Gijsel, Scheltinga, Druenen, & Verhoeven, 2011). Bij de methode 'Estafette' wordt uitgegaan van convergente differentiatie waarin de groep lezers allemaal een minimumdoel bereiken. Convergente differentiatie is daarnaast ook gericht op het dichten van de kloof tussen zwakke en sterke lezers (Vernooij, 2009). CNS Balkbrug zet de methode in als remediëring voor de zwakke lezers, wat betekent dat alleen zwakke lezers de leesinstructie krijgen van de methode. In de handleiding beschrijven Koeckebakker, van der Linden, Smolders & Struiksma (2010) duidelijk de doelen waaraan gewerkt wordt. Daarnaast geven zij ook de werkwijze van de begeleiding duidelijk aan. Zo komen principes als voor-, koor- en doorlezen, teksten en woordrijen lezen en herhaling van leesmoeilijkheden elke les terug. Met ringboekjes wordt het vloeiend en vlot lezen extra geoefend. De leesbegeleiders hebben een actieve rol en lezen voor, maar geven ook leiding bij de vaste routine die de methode hanteert. Op deze manier worden de elementen correct, vlot en vloeiend lezen geoefend met de leerlingen.

Naast de rol van de leerkracht geven Ahlers & Mortel (2008) aan dat de rol van ouders ook erg belangrijk is. De school kan ouders op de hoogte houden van het leesproces van hun kind en de school kan daarnaast ook tips aan ouders geven over het lezen. Ouders kunnen zo actief in het leesproces van hun kind betrokken worden en de leerkracht kan dit extra bevorderen door de volgende tips te geven:

- Boekjes die geschikt zijn voor het kind;
- Regelmatig de bibliotheek bezoeken;
- Samen met het kind lezen;
- Voorlichtingsmateriaal aan ouders meegeven over het leesonderwijs.

Ook ouders zijn in het leesproces belangrijk voor het kind. Wanneer er op school problemen ontstaan, kan dit thuis aan het gedrag van het kind te merken zijn. Een kind kan lastig gaan doen of juist heel stil worden. Het kan ook voorkomen dat het kind helemaal niet meer naar school wil. Het kind raakt gedemotiveerd. Ouders kunnen deze signalen opvangen en dit op school met de leerkracht bespreken. Er kan dan gezocht worden hoe het kind geholpen kan worden.

Bij dyslexie is het bijvoorbeeld belangrijk dat het kind leert omgaan met dyslexie en ook vanuit huis aangemoedigd wordt om te blijven lezen. Ook kunnen ouders een waardevolle bijdrage leveren door thuis het kind te begeleiden met oefeningen en trainen. Juist kinderen met dyslexie hebben dit nodig om een minimaal technisch leesniveau te bereiken, waarmee ze verder komen in het onderwijs. Vroeg erbij zijn, afstemming onderwijs/behandeling en weten waar je het over hebt zijn belangrijke zaken die spelen bij het diagnosticeren en het omgaan met dyslexie (Paternotte, 2006). Wanneer ouders bij signalen dit doorgeven aan de leerkrachten, kunnen de leerkrachten actie ondernemen.

2.4. Voorwaarden

Een voorwaarde om alleen al tot aanvankelijk lezen te kunnen komen is het voldoende taalvaardig zijn (Kuiken, et al., 2005). Daarnaast is ook kennis hebben van de taal die gebruikt wordt erg belangrijk. Voorlezen is hier een belangrijk middel in. De taalontwikkeling van de leerlingen wordt hierdoor bevorderd. Wanneer het aanvankelijk leesproces bij de leerlingen niet goed verloopt zal het technische leesproces niet gaan vorderen. Het aanvankelijke leesproces moet eerst goed zijn wil de leerling tot technisch lezen komen. Volgens Smits & Braams (2009) schenken landen die de beste resultaten behalen met hun leesonderwijs, veel aandacht aan stillezen en voorlezen. De leerkrachten van deze scholen menen dat je een goede lezer wordt door veel boeken te lezen, een rijke verbeelding te ontwikkelen , veel nieuwe woorden te leren en veel te oefenen met schrijven. Er is veel aandacht voor leesbeleving en voor leesstrategieën. Dit zijn alleen geen onderdelen van technisch lezen aangezien technisch lezen alleen het zo snel mogelijk lezen van teksten inhoudt. Het is namelijk de vraag of een leerling die goed kan technisch lezen ook de inhoud in de tekst begrijpt.

Voor het organiseren van leesbegeleiding is het goed om te weten hoe de leerlingen lezen. Het is zinvol om een verband te leggen tussen de scores van leerlingen en de manier waarop zij bij het lezen te werk gaan. Dit kan goed getoetst worden door de afname van de DMT, want bij de afname is dit een belangrijk punt. Een analyse van het leesgedrag kan namelijk uitwijzen of er een leesprobleem is en wat de onderliggende aard voor de leesproblemen is. Ook eigen observaties zijn hierin van belang. Er wordt dan gesignaleerd, geanalyseerd en vervolgens naar gehandeld en geëvalueerd (Jongen & Krom, 2009). Vanuit verschillende bronnen zijn negen basisprincipes gekomen voor voortgezet lezen waarvan technisch lezen onderdeel is. Dit zijn de volgende principes:

1. Een rijke leesomgeving is volgens Chambers (2002) een absolute voorwaarde voor het welslagen van het leesonderwijs. Een rijke leesomgeving maakt lezen tot een leuke bezigheid en zorgt voor een ruime keuze aan leesmiddelen zodat elke leerling iets kan vinden wat het graag wil lezen.
2. Aandacht voor boekkeuze is het tweede basisprincipe. Hierbij is het wel belangrijk dat de leerling weet waarom hij voor een bepaald boek kiest. Wanneer het boek tegenvalt kan dit juist demotiverend werken (Flowerday, Schraw, & Stevens, 2004)
3. Focus on succes: Just right boeken en keuzevrijheid is het derde basisprincipe. Leerlingen krijgen zo de kans om te genieten van hun eigen leesvaardigheid en hierdoor plezier beleven *(Trudel, 2007).*
4. Basisprincipe 4 gaat over het dagelijks voldoende tijd reserveren op het rooster voor leren lezen. Bij het voortgezet Lezen, waaronder technisch lezen valt, is het de bedoeling dat leerlingen veel leeservaring opdoen. Door frequent oefenen met boeken op of net boven het niveau van de leerling, zal de leesontwikkeling voortzetten. Naast 20-25 minuten lezen per dag is ook voorlezen belangrijk (Houtveen, Smits & Brokamp, 2010). Genieten van de verhalen helpt de leerlingen en geeft een positieve invloed op de woordenschat (Reutzel, Fawson, & Smith, 2008).
5. Vloeiend lezen is de brug van woordherkenning naar begrip. Bij technisch lezen gaat het vooral om woordherkenning. Voor het verdere voortgezet lezen speelt ook begrip een rol. Volgens Ambruster, Lehr & Osborne (2008) is vloeiendheid belangrijk omdat het de leerlingen helpt te snappen wat ze lezen.
6. De leraar doet ertoe behoort tot het zesde basisprincipe. Volgens Routman (2003) kan het beste leesprogramma pas echt werken wanneer er een toegewijde leerkracht is. Een goede leerkracht geeft instructie afgestemd op de onderwijsbehoeften, besteedt meer tijd aan lezen en heeft veel interactie met de leerlingen over de gelezen teksten. Een positieve relatie met de leerkracht draagt bij aan het leren en welzijn van de leerlingen (Reeve, 2006).

Volgens Furrer & Skinner (2003) verstaan we onder een positieve relatie: warmte, affectie en acceptatie. Hierin is dus een rol voor de leerkracht weggelegd.

7. Hoge verwachtingen en afstemmen op behoeften van leerlingen. Leerkrachten die hoge verwachtingen hebben van leerlingen boeken goede resultaten (Terwel, 2004). Leren technisch lezen is nauwelijks afhankelijk van IQ en sociaal milieu. Wanneer het aanbod verslechtert, dan verminderen de leerprestaties (Bergh, Denessen, Voeten, Hornstra, & Holland, 2010). Ook wanneer leerkrachten vooroordelen hebben met betrekking tot dyslexie, kan dit de leesprestaties verminderen (Hornstra, Denessen, Bakker, Van den Bergh, & Voeten, 2010).
8. Interactie over de inhoud. Routman (2003) beschrijft interactie over de inhoud als middel om het begrip van de tekst te toetsen. Hebben de leerlingen begrepen waar de tekst over gaat? Bij technisch lezen is begrip niet van belang. Het gaat dan juist om het zo snel mogelijk lezen van woorden door ze snel te kunnen decoderen.
9. De docent als model. Hierbij is er een rol voor de leerkracht weggelegd om leerlingen te laten begrijpen wat ze lezen. Ook dit is bij technisch lezen niet van belang.

2.5. Leesproblemen bij technisch lezen

Technisch lezen ontwikkelt zich volgens Gijsel, Schetinga, Druenen & Verhoeven (2011) bij de meeste leerlingen niet spontaan. Het zijn aangeleerde vaardigheden die het resultaat zijn van gericht en instructief onderwijs. Kaskens (2010) meldt dat ongeveer 5% van de leerlingen in de basisschool dyslexie of ernstige lees- en/of spellingsproblemen heeft. De andere leerlingen zullen door kwalitatief goed onderwijs ook technisch leren lezen. De basis hiervoor wordt al gelegd bij de kleuters. Leerlingen moeten vanaf het begin van de basisschool een goede taalontwikkeling doormaken. In groep 1 en 2 leren ze vaardigheden die voorwaardelijk zijn voor het leren lezen, namelijk mondelinge taal, fonologisch en fonemisch bewustzijn, kennis van geschreven taal, woordenschat en begrijpend luisteren. In groep 3 leren de kinderen aanvankelijk lezen en daarna zullen ze in groep 4 en 5 technisch leren lezen.

Aan het einde van groep 3 leest 10 tot 15 procent van de leerlingen volgens de onderwijsinspectie op onvoldoende technisch leesniveau (Houtveen, 2010). Dit betekent dat een achterstand al in groep 3 kan ontstaan. Volgens Gijsel, Scheltinga, Druenen & Verhoeven (2011) kunnen problemen bij het technisch lezen niet gezocht worden in de intelligentie van de leerlingen. Zolang de intelligentie van een leerling binnen de normale grenzen ligt, heeft deze intelligentie nauwelijks of geen invloed op het leren lezen. Volgens Smits & Braams (2009) is motivatie en leesplezier een veel voorkomend probleem. De leerling houdt gewoon niet zo van lezen. Vaak is dit het gevolg van het feit dat het kind niet zo goed kan lezen en daardoor het plezier om een boek te gaan lezen niet kan vinden. Als de leerling zichzelf als een incompetente lezer gaat zien, vermindert de motivatie. Faalervaringen zijn hier een grote boosdoener. Faalervaringen leiden namelijk tot verlies aan zelfvertrouwen, tot een verlies aan controle over de situatie.

Uit onderzoek van Guthrie & Cox (2001) blijkt dat wanneer kinderen meer kunnen lezen wat ze zelf interesseert, zij tot meer onderzoekende vragen komen. Het leesproces wordt hierdoor een proces van henzelf. Ze worden nieuwsgierig en de tekst krijgt een verdieping voor hen wat goed is voor het technisch leesniveau. Ze raken meer gemotiveerd (Vries-Witteman, 2009). Rasinski (2012) geeft aan dat vloeiend lezen het lezen van zinnen met toewijding en begrip is. Volgens hem zijn wij leerkrachten erop gebrand om kinderen zo snel mogelijk te laten lezen en wanneer dit niet gaat voldoen ze niet aan de eisen. Lezen gaat om tekstbegrip. Kinderen moeten de tekst die ze lezen begrijpen. Ook Kaskens (2010) geeft aan dat een schoolbeleid met betrekking tot leespromotie en leesplezier de manier is om kinderen te laten genieten van lezen. Dit kan op vele manieren gedaan worden. Belangrijk hierbij is de aandacht voor zowel goede als zwakke lezers. Smits & Braams (2009) spreken van voorkomen is beter dan genezen. Zoals hierboven al vermeld is, is vroege signalering van leesproblemen erg belangrijk, alleen kan er volgens Krashen & Mc. Quillan (2007) ook veel winst geboekt worden bij late interventie. Dit vooral wanneer het gaat om vrijwillig willen lezen. Het lezen, gewoon omdat de leerling het leuk vindt.

Stagneren of uitvallen

Slecht lezende leerlingen glijden door faalervaringen langzaam af. Een goede ondersteuning vanuit de omgeving kan voor een beschermende werking zorgen alleen is deze er niet altijd (Smits & Braams, 2009). Volgens de onderwijsraad (2009) verlaat een kwart van de leerlingen de basisschool zonder dat zij behoorlijk kan lezen. Veel van hen blijken vanaf groep 4 ook moeite te hebben gehad met het volgen van andere vakken. Ahlers & Mortel (2008) spreken van risicoleerlingen wanneer deze:

- D- en E- scores op Cito-toetsen hebben;
- Eind groep 3 AVI-START/AVI-M3 of lager scoren;

- Moeite met automatiseren van letters, de letter-klankkoppeling en het medeklinker-klinker-medeklinker (mkm) niveau hebben.

Om te meten welk technische leesniveau de leerling heeft worden Cito toetsen afgenomen. Voor het technisch lezen betreft dit de toetsen AVI en DMT. De AVI toets meet de vlotheid waarmee de leerlingen teksten verklanken en de DMT meet de snelheid waarmee leerlingen afzonderlijke woorden kunnen verklanken. Door de leerlingen in januari en juni te toetsen kan het technische leesniveau worden vastgesteld. Leerlingen die een D- of E-score behalen zitten niet op niveau en hebben daarmee een achterstand. Ahlers & Mortel (2008) geven aan dat het belangrijk is meteen aan de slag te gaan met leerlingen die uitvallen. Volgens Vernooy (2002)worden kinderen die slecht starten met lezen zelden betere lezers. Zwakke lezers hebben behoefte aan een leerkracht die veel voordoet, die de leesvaardigheid demonstreert en die hardop denkend illustreert wat er wordt verwacht van de leerlingen. Leesinstructie is hierbij een belangrijk middel (Ahlers & Mortel, 2008).

3. Opzet

In dit hoofdstuk zal inzicht worden gegeven in de opzet van het onderzoek. Allereerst zal de onderzoeksmethode en de rol van de participanten in dit onderzoek nader worden uitgelegd. Vervolgens zullen de onderzoeksinstrumenten uit de bijlage worden toegelicht en de manier waarop triangulatie is ingezet. Ten slotte zal het creëren van draagvlak, betrouwbaarheid en validiteit beschreven worden.

3.1. Onderzoeksmethode

Dit onderzoek is volgens de onderzoeksmethode programma-evaluatie uitgevoerd. Harinck (2010) geeft aan dat deze onderzoeksmethode zich richt op het beoordelen van de kwaliteit van lopende projecten of programma's binnen een instelling of een school. Programma-evaluatie kan zich richten op de resultaten van het project, maar ook op de uitvoering van een project. In dit onderzoek wordt zowel de uitvoering van technisch leesonderwijs als de resultaten van het technisch leesonderwijs onderzocht aan de hand van de literatuur beschreven in het theoretisch kader. De keuze voor de onderzoeksmethode programma-evaluatie heeft betrekking op de toetsresultaten van het technisch lezen in de groepen 4 tot en met 8. Er wordt gekeken hoe het technisch leesonderwijs gegeven wordt en op welke manier dit onderwijs invloed heeft op de resultaten van de DMT.

3.2. Participanten

De doelgroep van dit onderzoek bestaat uit 43 leerlingen met verschillende scores op de DMT uit de groepen 4 tot en met 8 (N=43). Uit elke klas zijn drie leerlingen met een A/A+ score, drie met een C score en drie met een D of E score gekozen. De onderzoeker heeft deze leerlingen zelf uitgekozen, zodat leerlingen van elk niveau participeren aan het onderzoek. Uit groep 8 worden 7 leerlingen betrokken, omdat deze groep erg klein is en er niet van elk niveau leerlingen zijn. Bij dit onderzoek worden alle leerkrachten betrokken van de groepen 4 tot en met 8, zodat de manier van het aanbieden van technisch lezen in alle klassen onderzocht kan worden (N=6). Daarnaast worden de ouders van de 43 leerlingen bij dit onderzoek betrokken (N=43). De school heeft een taalcoördinator en daarom wordt ook zij in dit onderzoek betrokken (N=1).

3.3. Onderzoeksinstrumenten

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende instrumenten. De leerlingen, leerkrachten en ouders hebben een enquête ingevuld die ontworpen is aan de hand van voorwaarden voor goed leesonderwijs uit het theoretisch kader. De enquête voor de leerlingen heeft de onderzoeker zelf afgenomen door de leerlingen per groep uit te nodigen en uit te leggen waarom de leerlingen deze enquête in mochten vullen. Zo konden de leerlingen rechtstreeks bij de onderzoeker terecht met vragen over de enquête. Dit zorgde ook voor extra betrouwbaarheid. Hierbij moet wel de opmerking gemaakt worden dat de vraagstelling niet voor alle leerlingen even duidelijk was. Vooral leerlingen uit groep 4 hadden moeite om sommige vragen te begrijpen. De onderzoeker heeft de leerlingen uitleg gegeven wanneer een vraag niet helder was. De enquêtes aan de ouders en leerkrachten zijn uitgedeeld met een begeleidende brief waarin duidelijk wordt uitgelegd waarom deze enquête wordt uitgedeeld en waarom deze ouders en leerkrachten gevraagd worden deze lijst in te vullen. Daarnaast stonden er aandachtspunten op die de leerkrachten en ouders hielpen de enquête in te vullen. De vragen in de enquêtes vragen vooral naar ervaringen en kennis. De vragen zijn veelal opgezet in de vorm van multiple choice vragen, maar daarnaast wordt er ook veelal om een uitleg gevraagd. Deze open vragen dienen als toelichting op de gesloten vragen (Harinck, 2010). Bij het formuleren van de vragen is geprobeerd vragen zo helder, simpel en niet e complex te formuleren.

Doordat de onderzoeker de enquêtes voor de leerlingen zelf heeft afgenomen is hier 100% respons op gekomen. De enquêtes onder de leerkrachten, maar ook de enquêtes onder de leerkrachten en leesouders hebben 100% respons opgeleverd. De enquête onder de ouders heeft voor een respons van 60% gezorgd, maar na een herinneringsbericht is in totaal 70% van de enquêtes geretourneerd.

3.4. Triangulatie

Triangulatie is het betrekken van verschillende typen informanten bij een onderzoek (Harinck, 2010). In dit onderzoek zijn de volgende typen informanten betrokken: ouders, leerlingen, leerkrachten, leesouders, experts en literatuur. Door deze verschillende informanten te betrekken kan er vanuit verschillende standpunten en meningen naar het technisch leesonderwijs gekeken worden. Triangulatie is volgens Harinck (2010) een belangrijk kwaliteitscriterium. Door deze verscheidenheid aan typen informanten hoopt de onderzoeker de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten.

3.5. Draagvlak

Vanaf de start van het onderzoek zijn leerkrachten nauw betrokken geweest. Om voldoende draagvlak te creëren is tijdens de teamvergadering in september gevraagd wat de leerkrachten van de ontwikkelingen op het technisch leesgebied vinden. De mening van de leerkrachten is gehoord en door middel van een gesprek met de taalcoördinator is duidelijkheid gekomen over welke moeilijkheden de school ervaart rondom technisch lezen. Steeds zijn de leerkrachten, de experts en de directrice van de school betrokken bij de opzet van het onderzoek. Door deze betrokkenheid is voldoende draagvlak gecreëerd (Harinck, 2010).

3.6. Betrouwbaarheid en validiteit

Volgens Harinck (2010) wordt met betrouwbaarheid de kwaliteit van een operationalisatie, vastgelegd in het onderzoeksinstrument, bedoeld. Er wordt verwezen naar de herhaalbaarheid, de nauwkeurigheid van een ‘meting’. In de instrumenten is gestreefd naar betrouwbaarheid door vragen helder en duidelijk te stellen waardoor weinig interpretatie mogelijk is. Daarnaast zijn de vragenlijsten ontworpen aan de hand van literatuur die in het theoretisch kader gebruikt is. Naast het omcirkelen van een antwoord wordt er bij vele vragen naar een uitleg van het antwoord gevraagd. Hierdoor kunnen betrokkenen duidelijk aangeven waarom ze voor een antwoord kiezen en wat ze ermee bedoelen. Hierdoor zullen de vragenlijsten dezelfde resultaten opleveren wanneer ze opnieuw herhaald zouden worden. Daarnaast zijn de in de vragenlijsten vragen verwerkt die gesteld worden aan de leerkrachten, leerlingen en ouders. Door de verschillende betrokkenen dezelfde vragen voor te leggen kan de betrouwbaarheid van de antwoorden gecontroleerd worden.

3.7. Veranderingen in het onderzoek

Gedurende de opzet van de plannen voor dit onderzoek tot aan de verslaglegging van het onderzoek zijn er steeds kritische ogen van een critical friend, begeleider en een beoordelaar geweest die meekeken. De onderzoeker heeft hierdoor vele veranderingen in het onderzoek aangebracht tijdens de opzet en de uitvoering. Toch heeft de onderzoeker op het laatst nog gekozen om geen observaties uit te voeren. Dit was niet meer haalbaar en daarom heeft de onderzoeker de vragenlijsten aangepast, zodat de aandachtspunten uit de observatielijsten in de enquêtes verwerkt werden. Daarnaast is het interview met de taalcoördinator pas gevoerd toen de gegevens van de enquêtes waren verwerkt. Hieruit kwamen namelijk onduidelijkheden die de taalcoördinator heeft toegelicht. Als laatst is ook één deelvraag verwijderd, omdat deze al beantwoord werd in een andere deelvraag. Dit was dus blijkbaar geen goede deelvraag en daarom heeft de onderzoeker gekozen om deze te verwijderen.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk geeft de verkregen resultaten uit de onderzoeksmiddelen weer. De resultaten worden per onderzoeksvraag beschreven. Voordat de onderzoeksvraag beantwoord wordt, wordt er eerst antwoord gezocht op de verschillende deelvragen. Deze worden hieronder uitgewerkt en steeds kort samengevat.

4.1. Huidige technisch leesonderwijs

In deze paragraaf zal antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag: 'Hoe wordt het huidige technisch leesonderwijs op dit moment aangepakt op CNS Balkbrug?

4.1.1. Ontwikkeling technisch lezen

Allereest zal antwoord worden gegeven op de eerste deelvraag: 'Hoe is het op dit moment gesteld met de ontwikkeling van het technisch leesniveau van de leerlingen in de groepen 4 tot en met 8?'

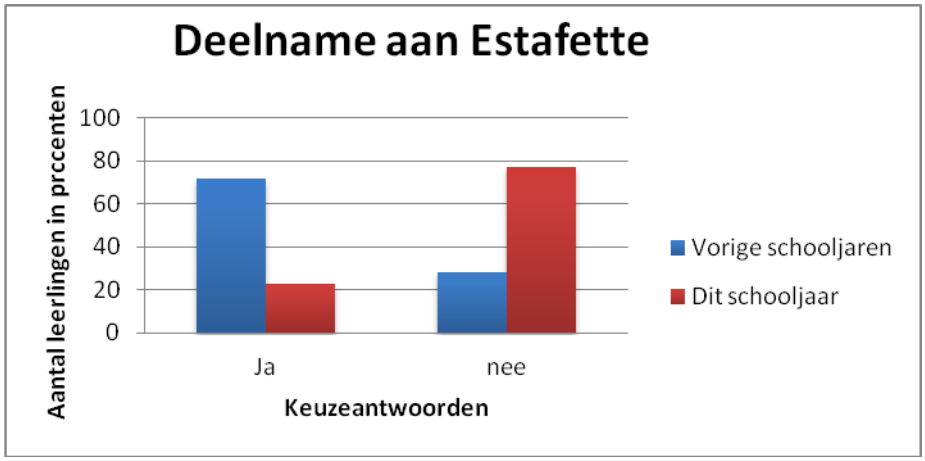
Om het technisch leesniveau te toetsen wordt er gebruik gemaakt van de Citotoets DMT. Deze wordt door de taalcoördinator in februari en in juni afgenomen. Leerlingen die een onvoldoende scoren doen een herkansing in oktober of april en worden zo dus nog een keer getoetst. In figuur 1.1. wordt per klas aangegeven wat de score was.

Leesniveaus DMT					
	groep 4	groep 5	groep 6	groep 7	groep 8
A+	2%	1%	4%	3%	1%
A	1%	3%	3%	3%	2%
B	3%	3%	5%	5%	2%
C	5%	11%	7%	8%	5%
D	3%	4%	3%	2%	1%
E	5%	0%	3%	1%	0%
Totaal	19%	22%	25%	23%	11%

Figuur 1.1 (N=100)

Een D en E score betekent dat de leerling het technisch lezen op onvoldoende niveau beheerst. In groep 7 zitten de meeste D-scores en in groep 4 de meeste E-scores. Gemiddeld heeft groep 8 de minste lezers op onvoldoende niveau. Alle leerlingen met een onvoldoende worden ingedeeld in Estafette. Dit betekent dat 22% van de leerlingen in groep 4 tot en met 8 vanaf februari dit schooljaar meedoen aan Estafette.

Van de 100 leerlingen hebben 43 leerlingen met verschillende DMT scores de leerlingenenquête ingevuld. Hieruit blijkt hoeveel leerlingen er dit schooljaar, maar ook in vorige schooljaren deelnamen aan Estafette. In figuur 1.2. zijn deze antwoorden verwerkt.

Figuur 1.2. (N=43)

De grafiek laat duidelijk vermindering zien in de deelname aan Estafette. Dit is wel over een tijd van vier schooljaren, want de leerlingen uit groep 8 hebben al vanaf groep 5 Estafette. In vier schooljaren is het aantal met 45% verminderd. Daarnaast blijkt uit de leerkrachtenenquête (N=5) dat 100% procent van de leerkrachten aangeeft leerlingen in de klas te hebben die stagneren bij het technisch lezen. Dit betekent dat er in alle ondervraagde groepen leerlingen zijn die achteruitgaan met lezen.

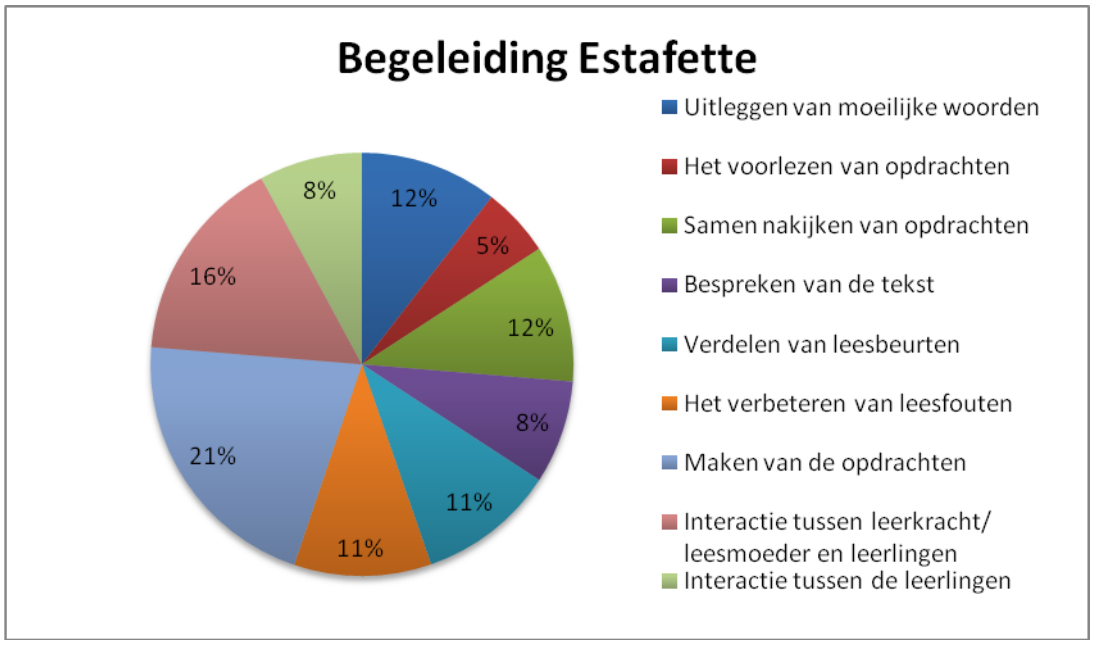
Samenvatting
Op de deelvraag 'Hoe is het op dit moment gesteld met de ontwikkeling van het technisch leesniveau van de leerlingen in de groepen 4 tot en met 8?' kan geantwoord worden dat in februari 22% van de leerlingen in de groepen 4 tot en met 8 een onvoldoende scoren op de DMT, maar dat de laatste jaren de deelnemers aan de methode Estafette zijn afgenomen. Toch blijken er op dit moment in alle klassen leerlingen te zitten die achteruitgaan met technisch lezen.

4.1.2. Leesbegeleiding

Deze paragraaf zal de resultaten beschrijven behorende bij de deelvraag: 'Waaruit bestaat de leesbegeleiding die er op school georganiseerd wordt ten behoeve van het technisch lezen?'

Uit de enquête onder de leerkrachten (N=5) blijkt dat er gemiddeld vier keer per week tijd wordt besteed aan technisch lezen. In de groepen 4 en 5 wordt ongeveer vier uur per week technisch gelezen en in de groepen 6, 7 en 8 neemt dit af naar uiteindelijk twee uur per week. Hierbij geven de leerkrachten aan dat ze het belangrijk vinden dat de leerlingen uiteindelijk vlot en foutloos kunnen lezen. Zwakke lezers die met de methode Estafette lezen worden door de leerkrachten en leesmoeders begeleid. Daarbij worden ook de leerlingen met dyslexie bij het groepje van hun eigen niveau ingedeeld. Leerlingen met dyslexie moeten door een leerkracht begeleid worden. Zij komen dus niet in een groepje waar een leesouder, een stagiaire of een onderwijsassistent de leiding heeft. Dit heeft tot gevolg gehad dat in 50% van de groepjes leerlingen met dyslexie zitten (N=8). Uit de enquête blijkt dat leesmoeders en de onderwijsassistent duidelijk van te voren instructie hebben gekregen van de intern begeleider over hoe zij het Estafettelezen moeten begeleiden. In deze instructie is verteld dat de leerlingen veel moeten lezen en de werking van het oefenboekje is uitgelegd. Daarnaast wordt aangegeven dat er tips zijn aangereikt over de manier waarop je een tekst kunt lezen. Het bespreken van moeilijke woorden is hier onderdeel van.

Het Estafettelezen bestaat uit verschillende manieren van begeleiding die in figuur 1.3. overzichtelijk zijn weergegeven.

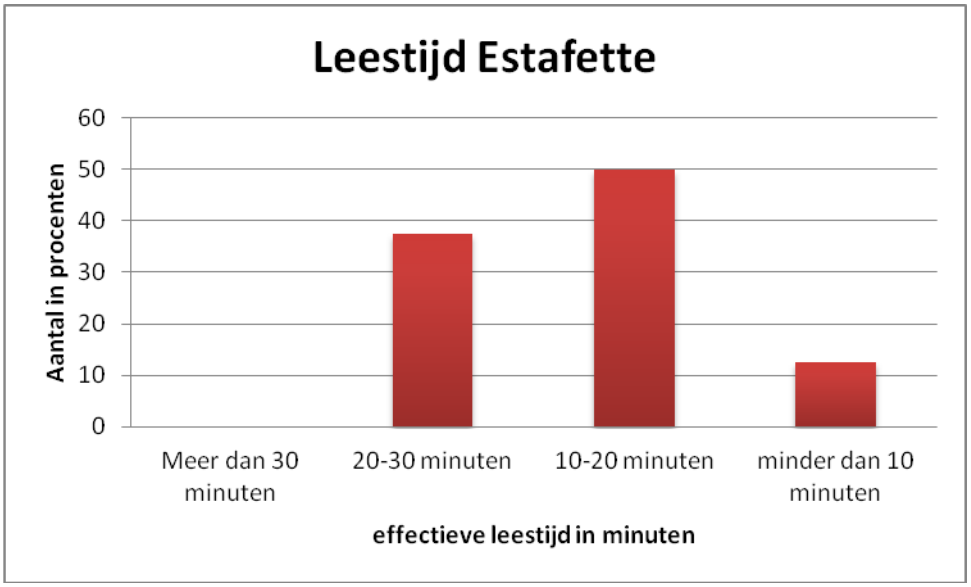
Figuur 1.3. (N=8)

Opvallend in de enquête is het feit dat de leerkrachten wel instructie geven aan de zwakke lezers buiten de klas, maar 60% geeft aan geen klassikale instructie te geven. De overige 40% geven aan dat ze wel instructie aan alle leerlingen geven, maar dat deze slechts 5 minuten duurt. Voor het wel of niet geven van instructie worden door de leerkrachten de volgende redenen aangedragen:

- Ik zou zo niet weten welke instructie ik de leerlingen in groep 8 nog kan geven.
- Bij andere vakken wordt ook hardop gelezen, dan corrigeer en stimuleer ik ook.
- In groep 7 mogen de leerlingen meedoen aan een voorleeswedstrijd. Het is belangrijk te weten waarop gelet wordt. Ook moeten ze boekbesprekingen houden.
- Omdat ik geen Nieuwsbegrip geef en het bij 'mijn' vakken niet echt aan bod komt.
- Omdat hier verder geen tijd voor is.

Wel geeft 40% van de leerkrachten aan dat zij in de klas letten bij het lezen op het voordoen en nadoen, maar daarnaast ook complimenteren, corrigeren en stimuleren.

Tijdens het Estafettelezen wordt 20-30 minuten gewerkt rondom technisch lezen. Belangrijk onderdeel van technisch lezen is het vlot en op tempo lezen. Daarom is gevraagd hoeveel tijd er tijdens Estafette besteed wordt aan het hardop lezen van teksten. Figuur 1.4. geeft inzicht in de antwoorden.

Figuur 1.4.

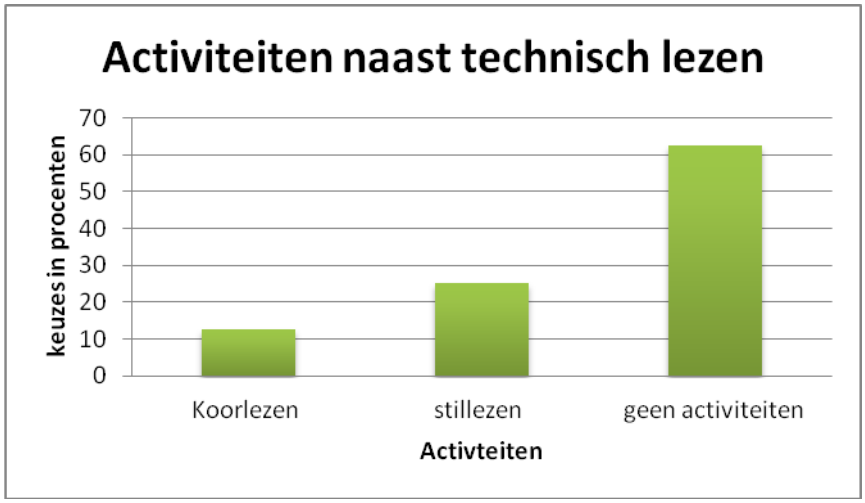
De taalcoördinator geeft in het interview aan dat de school op verschillende manieren technisch lezen wil aanbieden en begeleiden. Zo wordt er in groep 4 voor de zwakke lezers nog RALFI-lezen aangeboden en ook duo-lezen. Bij RALFI wordt gebruik gemaakt van een tekst die de leerlingen gedurende de week thuis en op school oefenen. De bedoeling is dat de leerling aan het einde van de week de tekst in snel tempo kan lezen. De taalcoördinator geeft daarnaast aan dat de leerkrachten op school leerlingen kunnen begeleiden bij de boekkeuze. Veel leerlingen kunnen zelf boeken kiezen, maar wanneer het lang duurt bij een leerling, kan de leerkracht hierbij helpen. Dit gebeurt alleen nog te weinig weet de taalcoördinator.

Samenvatting
De vragen uit de enquêtes en het interview die de deelvraag 'Waaruit bestaat de leesbegeleiding die er op school georganiseerd wordt ten behoeve van het technisch lezen?' beantwoorden geven aan dat er rondom Estafette veel begeleiding wordt gegeven. Leerlingen met dyslexie worden bij Estafette begeleid door leerkrachten. Eventuele leesmoeders en onderwijsassistenten worden vooraf geïnformeerd over de werking van de methode en ontvangen tips. Naast het Estafettelezen wordt er weinig instructie rondom technisch lezen gegeven in de groepen. Hiervoor worden verschillende redenen aangedragen. In groep vier wordt duo-lezen en RALFI-lezen ingezet voor zwakke leerlingen naast Estafette. Daarnaast geeft de taalcoördinator aan dat er rondom boekkeuze een rol voor de leerkracht is weggelegd die op dit moment verbeterd kan worden.

4.1.3. Activiteiten technisch lezen

Middels de vragenlijsten en het interview met de taalcoördinator wordt de deelvraag 'Welke activiteiten realiseren de leerkrachten in de groepen 4 tot en met 8 ten behoeve van het technisch lezen?' beantwoord.

Om inzicht te krijgen in welke activiteiten er naast Estafette worden georganiseerd om de technische leesontwikkeling te bevorderen, is er in de leerkrachtenenquête gevraagd welke activiteiten leerkrachten in de klas inzetten. De uitkomst is in figuur 1.5. te zien.

Figuur 1.5. (N=5)

Uit deze antwoorden blijkt dat er maar weinig activiteiten naast het Estafettelezen worden ingezet voor zwakke lezers. Voor sterke lezers echter geeft 40% van de leerkrachten aan activiteiten in de klas te organiseren voor sterke lezers. Uit het interview met de taalcoördinator blijkt dat dit kilometerlezen en voorleeswedstrijden zijn. Hoewel voorleeswedstrijden voor alle leerlingen in groep 7 en 8 is, doen vaak alleen de sterke lezers mee. Met kilometerlezen worden vooral de sterke lezers aangesproken, doordat het doel van deze activiteit het zoveel mogelijk aantal bladzijden lezen is. Hier winnen vaak sterke lezers, omdat deze het meest vlot lezen. In de groepen 5 tot en met 8 worden boekbesprekingen gehouden. Deze activiteit is voor alle leerlingen. De leerlingen mogen een boek kiezen waar ze iets over gaan vertellen. Tijdens de boekbespreking mogen de leerlingen een stukje uit het boek voorlezen en vertellen waar het boek over gaat. Daarnaast geven ze hun mening over het boek en proberen andere leerlingen enthousiast te maken het boek ook te lezen.

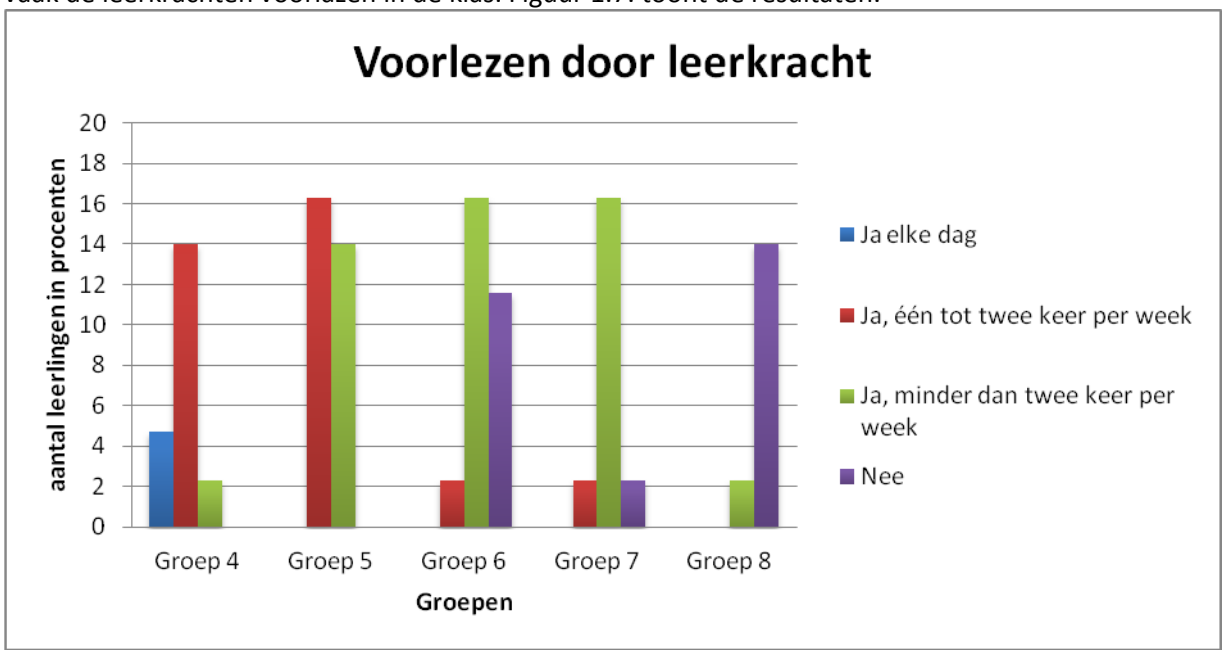
Activiteiten rondom lezen om leerlingen enthousiast te maken voor boeken is het vertellen over boeken. Leerlingen doen dit middels hierboven genoemde boekbesprekingen, maar ook leerkrachten kunnen vertellen over boeken. In de leerlingenenquête is gevraagd of de leerkracht wel eens vertelt over boeken. Figuur 1.6. geeft de antwoorden op deze vraag weer.

Figuur 1.6. (N=43)

Uit deze grafiek is te lezen dat de meeste leerlingen aangeven af en toe de leerkracht over een boek horen vertellen. Dit is ruim 50%. Daarnaast geven bijna 40% van de leerlingen aan dat ze de leerkracht nooit over een boek horen vertellen, terwijl uit het theoretisch kader blijkt dat dit toch één van de basisprincipes is voor goed leesonderwijs. De taalcoördinator gaf in het interview aan dat elke klas één keer per drie weken een bezoek brengt aan de bibliotheek. Leerlingen zijn dan vrij om een boek van hun eigen niveau te kiezen. Leerlingen die moeilijk boeken kunnen kiezen worden door de leerkracht geholpen bij het kiezen van een boek, maar soms vraagt de leerkracht ook medeleerlingen om te helpen.

Daarnaast is ook de rol van de leerkracht belangrijk. De leerkracht staat model. Voorlezen uit boeken is één van deze rollen die bij het model staan hoort. De leerlingen gaven in de enquête aan in hoe vaak de leerkrachten voorlazen in de klas. Figuur 1.7. toont de resultaten.

Figuur 1.7. (N=43)

Opvallend is dat het dagelijks voorlezen alleen in groep 4 nog gebeurd. Naar mate de leerlingen ouder worden, neemt het voorlezen door de leerkracht af. De taalcoördinator geeft in het interview aan dit als aandachtspunt te zien. Ze geeft aan dat het belang van voorlezen is benoemd in het team, maar dat er tot nu toe weinig tijd wordt ingeroosterd om voor te lezen.

Samenvatting
De deelvraag luidt: 'Welke activiteiten realiseren de leerkrachten in de groepen 4 tot en met 8 ten behoeve van het technisch lezen?'. Uit de verschillende onderzoeksinstrumenten kwam naar voren dat de leerkrachten naast Estafettelezen weinig andere activiteiten rondom technisch lezen organiseren. Leerlingen geven aan dat de leerkrachten weinig tot niets over boeken vertellen in de klas terwijl hierin juist een rol van de leerkracht is weggelegd. Ook het voorlezen wordt in groep 4 nog dagelijks tot wekelijks gedaan, terwijl de hogere groepen aangeven steeds minder voorleesmomenten te hebben. Het basisprincipe 'de leerkracht staat model' wordt weinig gezien.

4.1.4. Ervaren van technisch lezen

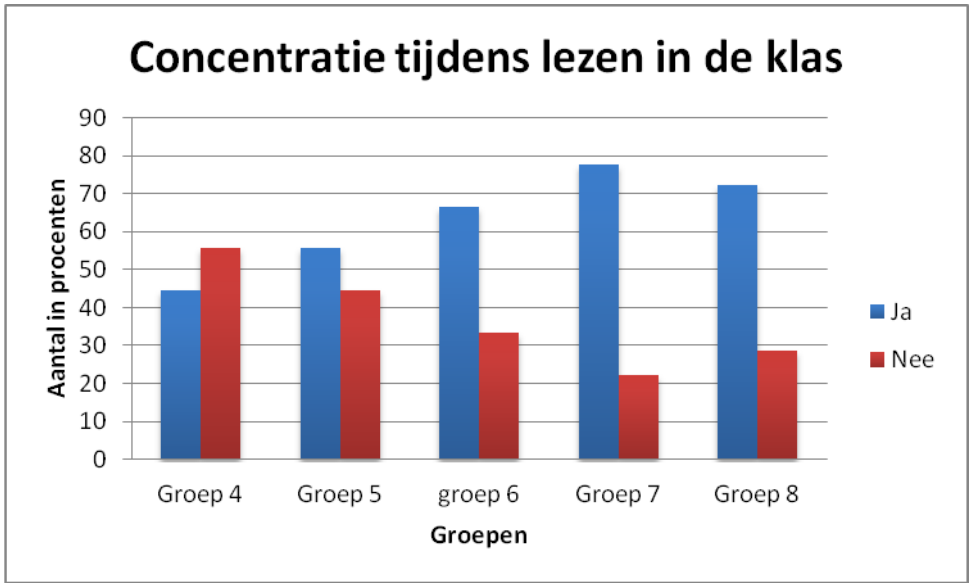
De laatste deelvraag van de eerste onderzoeksvraag, 'Hoe ervaren de leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8 het technisch lezen?, heeft de resultaten opgeleverd die hieronder worden weergegeven. Er worden schoolbreed door de taalcoördinator een aantal activiteiten georganiseerd waaraan alle leerlingen mogen meedoen, maar waar de sterke leerlingen het meeste plezier aan beleven.

Aan de leerlingen is gevraagd een cijfer te geven aan het lezen in Estafettegroepjes, in de klas en thuis. In figuur 1.8. worden deze cijfers getoond.

Cijfer technisch lezen	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8	Gemiddeld
Cijfer lezen in de klas	6,8	6,9	5,8	8,7	7,3	7,1
Cijfer lezen in Estafettegroepje	6,6	5,7	4,8	4,2	5,3	5,3
Cijfer lezen thuis	7,7	9,6	7,6	9,4	5,2	7,9

Figuur 1.8. (N=43)

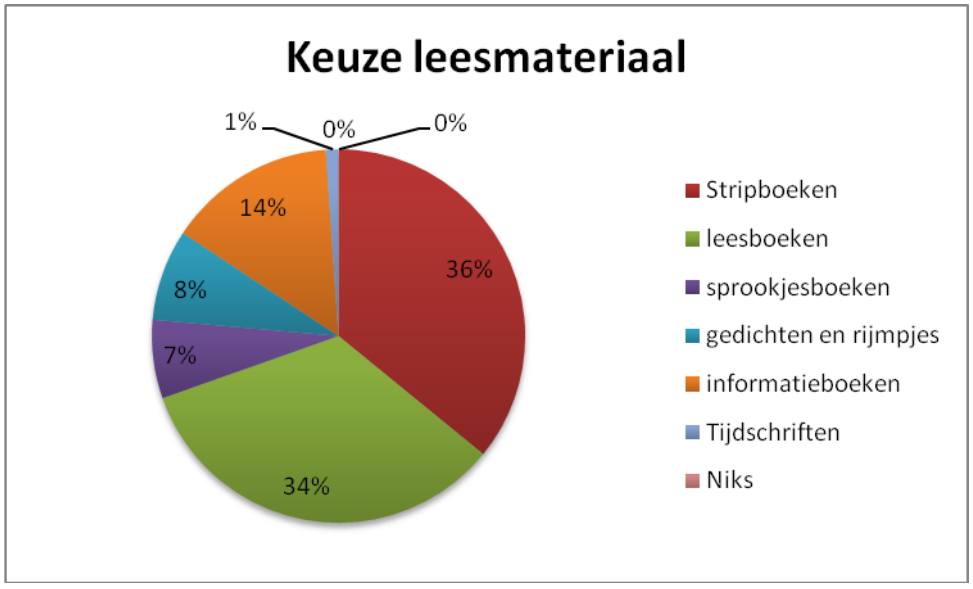
Het lezen in Estafettegroepjes behaald de laagste cijfers. Het lezen thuis wordt het best becijferd. Er is gevraagd aan de leerlingen om hun cijfer te beargumenteren. Voor het lezen in de klas geven leerlingen aan dat er geen leuke boeken in de klas zijn. Leerlingen die positief zijn geven aan dat ze lezen in een leuk boek en dat dit boek vaak van de bibliotheek komt. De bibliotheek heeft dus een positieve invloed op de boekkeuze. Opvallend is ook dat leerlingen aangeven zich niet te kunnen concentreren in de klas doordat er veel leerlingen kletsen. Figuur 1.9. geeft dit weer.

Figuur 1.9. (N=43)

In de lagere groepen zijn er meer leerlingen die zich niet kunnen concentreren dan in de hogere groepen. Leerlingen geven aan veel last te hebben van klasgenoten die kletsen of fluisteren tijdens het stillezen. De taalcoördinator geeft aan de organisatie van de leestijd te hebben aangepast na de onrust die vorige schooljaren in de groepen was. Destijds mochten leerlingen ook achter de computer om woordenschat te oefenen en taalspellen spelen. Dit gaf veel onrust en daarom is besloten om dit niet meer te doen.

De leerlingen geven in de enquête aan welk soort leesmateriaal ze pakken tijdens de leesles. Figuur 1.10 geeft aan welke leesmaterialen worden gekozen.

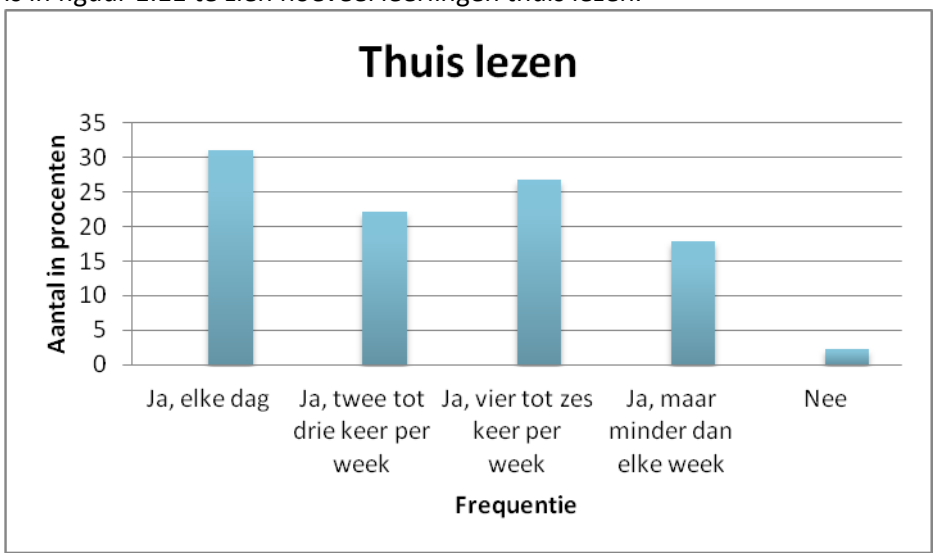

Figuur 1.10 (N=43)

Stripboeken en leesboeken worden het meest gekozen. Daarnaast zijn ook informatieboeken erg populair. De school heeft een breed aanbod aan informatieboeken en ook aan leesboeken. Doordat de leerlingen ook bibliotheekboeken mogen lenen wordt dit aanbod vergroot. Stripboeken liggen ook in alle klassen.

Voor het Estafettelezen werd in de enquête het laagste cijfer gegeven. Veel leerlingen geven aan dat ze het saai vinden. Dit komt volgens hen door de leesboekjes. Deze vinden ze niet leuk en een aantal leerlingen geeft aan dat ze soms de boekjes al eens hebben gelezen met Estafette. Uit de enquête van de leerkrachten, leesmoeders en onderwijsassistent blijkt ook dat de motivatie van veel leerlingen slecht is doordat ze de boekjes als eens hebben gehad. Soms geven de leerlingen aan liever zelf te willen stillezen. Toch blijkt dat 87,5% van de leesbegeleiders vindt dat de leerlingen altijd tot meestal gemotiveerd zijn. Slechts 12,5% vindt dat de leerlingen soms gemotiveerd zijn. Ze merken dit doordat de leerlingen nooit mopperen, als eerste willen lezen, actief meedoen en weten waar ze zijn bij het krijgen van beurten.

Het lezen thuis heeft de hoogste cijfers gekregen. Leerlingen geven aan thuis veel te lezen. Hieronder is in figuur 1.11 te zien hoeveel leerlingen thuis lezen.

Figuur 1.11. (N=43)

In deze grafiek wordt zichtbaar dat leerlingen regelmatig thuis lezen. Uit de ouderenquête blijkt dat 83,3% van de leerlingen uit vrije wil thuis leest. Slecht 13,3% wordt door de ouders verplicht. De meeste leerlingen besteden ongeveer 10-30 minuten aan het lezen thuis. Leerlingen ervaren het lezen positief en geven aan het lezen thuis leuk te vinden doordat ze leuke boeken en stripboeken lezen. Sommige leerlingen worden 's avonds betrapt op het in bed lezen, terwijl ze al hadden moeten slapen. Het thuis lezen wordt vooral positief ervaren doordat er thuis keuzevrijheid is en er leuke boeken en stripboeken zijn.

Samenvatting
Leerlingen ervaren het lezen thuis het meest positief doordat ze daar zelf mogen kiezen welk leesmateriaal ze lezen. Daarnaast hebben ze thuis ook boeken die ze graag willen lezen. Het Estafettelezen wordt als minst leuk ervaren doordat leerlingen het saai vinden. Sommige leerlingen lezen twee keer hetzelfde boekje. Hierdoor daalt de motivatie. De leesbegeleiders geven echter aan de leerlingen gemotiveerd te vinden. Verder vinden leerlingen het lezen in de klas over het algemeen leuk. In de lagere groepen kunnen de leerlingen zich minder goed concentreren dan in de hogere groepen. Dit komt vooral door het aantal kletsende en fluisterende leerlingen.

4.2. Verhoging technisch leesniveau

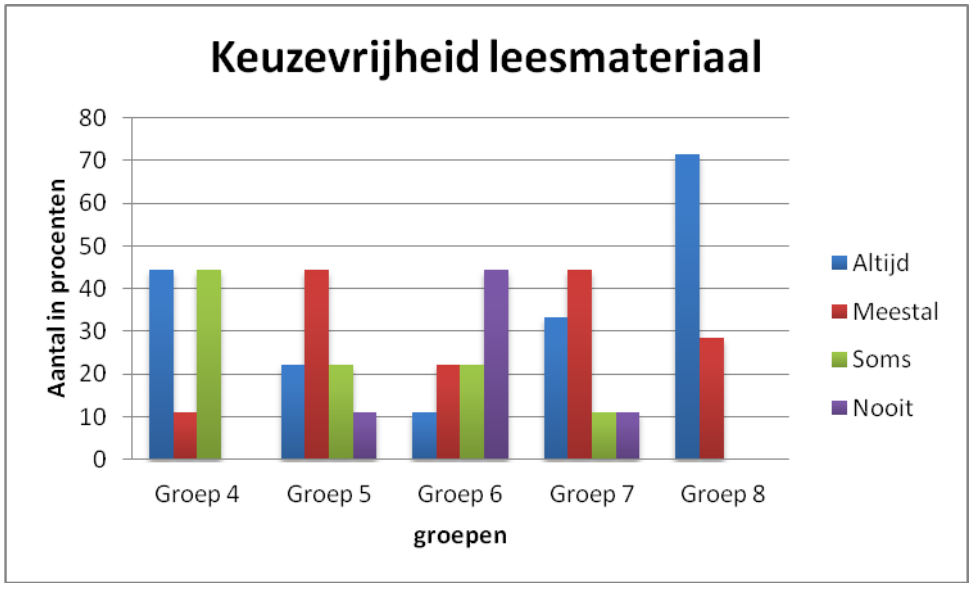
In deze paragraaf zal antwoord worden gegeven op de tweede onderzoeksvraag: 'Wat is er nodig om de ontwikkeling van het technisch leesniveau in de groepen 4 tot en met 8 te verhogen?'. De onderzoeksvraag is onderverdeeld in drie deelvragen en middels deze deelvragen zal antwoord gegeven worden op de onderzoeksvraag. De eerste deelvraag: 'Welke factoren stimuleren de ontwikkeling van het technisch leesniveau bij leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8?' is beantwoord in het theoretisch kader door middel van literatuur. De andere twee deelvragen zullen middels de onderzoeksinstrumenten beantwoord worden.

4.2.1. Stimulerende factoren

De deelvraag die in deze paragraaf zal worden beantwoord is: 'Wat hebben de leerlingen in de groepen 4 tot en met 8 nodig om het technische leesniveau te verhogen?'.

Uit de leerkrachtenquête blijkt dat de leerlingen volgens de leerkrachten het volgende nodig hebben:
- veel oefening en oefentijd,
- herhaling,
- voorbeelden,
- leesmotivatie,
- leesplezier,
- goede begeleiding,
- dagelijkste training.

Uit de leerlingenenquête blijkt dat de leerlingen genoeg boeken hebben om te lezen en mede door de bibliotheekbezoeken vaak een leuk boek kunnen lezen. Daarnaast werd er door de leerlingen aangegeven dat er weinig tot nooit door de leerkracht over boeken wordt verteld. Dit is te zien in figuur 1.6. Het derde principe geeft keuzevrijheid aan. In de leerlingenenquête is de leerlingen gevraagd in hoeverre ze keuzevrijheid hebben. Figuur 1.12. geeft de resultaten weer.

Figuur 1.12. (N=43)

Uit deze grafiek blijkt dat de meeste leerlingen in groep 4 en 8 aangeven altijd keuzevrijheid te hebben. Opvallend is de paarse staaf bij groep 6. Hier geven de meeste leerlingen aan nooit keuzevrijheid te hebben. Deze groep geeft dan ook het laagste cijfer op lezen in de klas in vergelijking met de andere klassen. Keuzevrijheid wordt als belangrijk ervaren door de leerlingen en is ook onderdeel van de basisprincipes. Daarnaast blijkt uit de leerlingenenquête dat er leerlingen zijn die meerdere keren hetzelfde Estafetteboekje lezen en dit saai vinden. Afwisseling wordt door de leerlingen als belangrijk beschouwd.

In figuur 1.7. is het aantal keren voorlezen in de groepen 4 tot en met 8 verwerkt. Eén van de basisprincipes houdt in dat naast het technisch lezen ook tijd vrij gemaakt moet worden voor voorlezen. Alleen in groep 4 en 5 wordt dit nog regelmatig gedaan. Naast het voorlezen wordt er ongeveer per klas 120 minuten vrijgemaakt voor technisch lezen. Dit is volgens de literatuur in het theoretisch kader voldoende. Voorlezen kan dus nog wel meer gedaan worden in de groepen 6 tot en met 8. Met voorlezen wordt ook het begrip vergroot. In het interview met de taalcoördinator blijkt dat er tijdens Estafette veel rondom woordenschat aan bod komt en ook in de taallessen zit dit verwerkt. Woordbegrip speelt hierin een rol doordat de leerlingen de woorden op verschillende manieren moeten uitleggen en zo de betekenis leren onthouden.

Het zesde basisprincipe geeft aan dat de leerkracht ertoe doet. In de school is dit zichtbaar door de begeleiding die de leerkrachten geven. Van de leesbegeleiders geeft 62,5% aan het lezen met de Estafettegroepjes altijd leuk te vinden en de overige 37,5% geeft aan dat ze het meestal leuk vinden. Dit zal de begeleiding goed doen en zal bijdragen aan de positieve relatie met de leerlingen. Daarnaast gaven de leerkrachten aan hoge verwachtingen te hebben van de leerlingen. Daarnaast beschrijft de methode Estafette leesdoelen. Ook de taalcoördinator geeft aan dat de leerkrachten hoge verwachtingen van de leerlingen hebben. Uit figuur 1.3. blijkt dat interactie een onderdeel is van de begeleiding van Estafette. Zowel de interactie tussen de leerlingen en de interactie tussen leerlingen en leesbegeleiders is aanwezig. Of dit altijd gaat over de inhoud van de tekst is niet duidelijk, maar het gaat wel over de opdrachten die de leerlingen maken. Tijdens het stillezen in de klassen wordt niet gesproken. Hier is dus geen interactie. Alleen bij de begeleiding van de zwakke lezers is interactie aanwezig.

Samenvatting

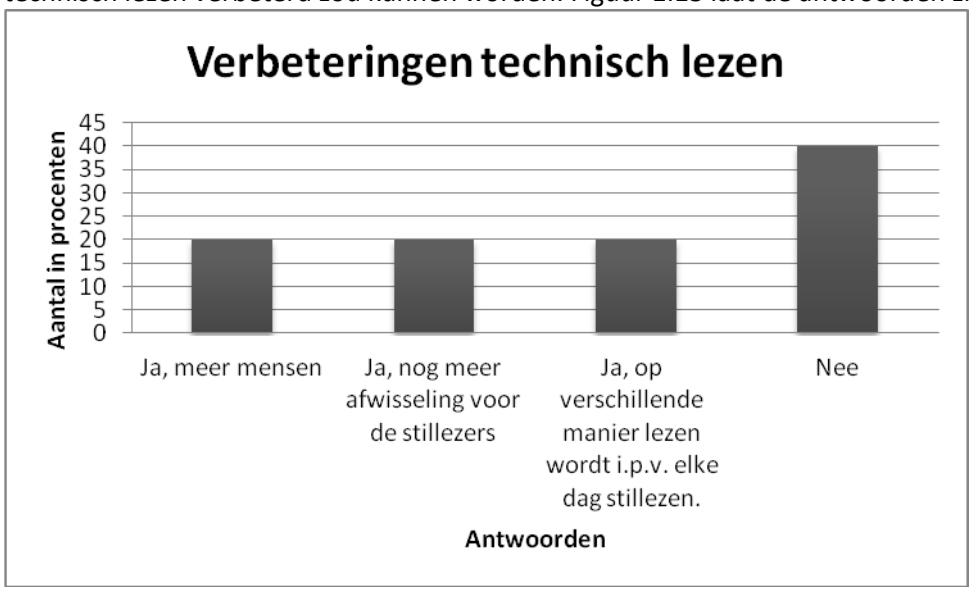
De deelvraag ‘Wat hebben de leerlingen in de groepen 4 tot en met 8 nodig om het technische leesniveau te verhogen?’ vraagt naar de manier waarop er tegemoet wordt gekomen aan de basisprincipes. Leerkrachten geven aan dat ze meer handen in de klas willen. Daarnaast kan er meer voorgelezen worden. Leerlingen geven aan meer keuzevrijheid te willen hebben, omdat ze dan een leuk boek kunnen kiezen. Het lezen wordt anders saai. Ook bij het Estafettelezen vinden leerlingen het saai wanneer ze meerdere keren hetzelfde boekje lezen. Hierin is dus werk te verrichten. Daarnaast blijkt dat er voor zwakke leerlingen wel veel gedaan wordt, maar voor sterke leerlingen weinig.

4.2.2. Actie verhogen technisch leesniveau

In deze laatste paragraaf wordt de deelvraag ‘Wat kunnen de leerkrachten en leesouders doen om het technisch leesniveau bij de leerlingen te verhogen?’ beantwoord door de gegevens die verzameld zijn door de onderzoeksinstrumenten.

In de leerkrachtenenquête gaf maar één leerkracht aan behoefte te hebben aan handvaten om het technisch lezen te verbeteren. Drie leerkrachten wisten het niet en één leerkracht gaf aan geen behoefte te hebben aan handvaten. De taalcoördinator gaf in het interview aan wel iemand het volgende schooljaar in te huren om te kijken naar het technisch leesonderwijs binnen de school om zo te weten te komen hoe het technisch lezen verbeterd kan worden. Een verklaring voor het antwoord van de leerkracht kan zijn de opmerking die geplaatst werd: ‘We hebben behoefte aan meer handen in de klas’. Zo is één leerkracht tijdens de leestijd bezig met een Estafettegroepje en houdt tegelijkertijd ook toezicht op twee klassen die aan het stillezen zijn. De leerkracht van groep 8 geeft aan graag tips te willen hoe ze in groep 8 technisch lezen kan aanbieden.

Belangrijk gegeven is de aandacht die besteed wordt aan de zwakke lezers in vergelijking met de overige leerlingen. De school gaf aan het begin van het onderzoek aan dat leerlingen achteruitgingen bij het technisch lezen. Belangrijk is dus het verhogen van het niveau van de leerlingen. Er moet dan op alle leerlingen gelet worden. Aan de leerkrachten is gevraagd of zij manieren wisten waarop het technisch lezen verbeterd zou kunnen worden. Figuur 1.13 laat de antwoorden zien.

Figuur 1.13. (N=5)

In deze grafiek is te zien dat leerkrachten vooral het stillezen willen verbeteren. Naast het stillezen is gebleken dat de leerkrachten niet voldoen aan het zesde basisprincipe, namelijk: De docent staat model. Deze wordt door de taalcoördinator aangeven als verbeterpunt. De leerkracht kan door meer voor te lezen meer model staan. Ook tijdens het stillezen kan de leerkracht ook een boek pakken en

lezen. Dit is in het verleden wel door leesmoeders gedaan die toezicht kwamen houden op de groepen. Helaas is het erg moeilijk om ouders te vinden die dit willen doen. De taalcoördinator geeft wel aan dat leesouders en ook stagiaires goed geïnformeerd worden wanneer zij leerlingen gaan begeleiden. Hierdoor wordt er gestreefd naar een goede leesbegeleiding.

Interactie over de teksten wordt ook als basisprincipe beschreven om leerlingen de tekst te laten begrijpen. Middels de opdrachten bij Estafette wordt dit gedaan, maar daarnaast wordt er niet in de klassen over teksten gesproken. Middels boekbesprekingen vertellen leerlingen wel over boeken, maar zij geven maar één keer per jaar een boekbespreking en de interactie die daarbij hoort is vooral de mening van de leerling over het boek en niet het begrijpen van de tekst wat juist als principe wordt beschreven.

Samenvatting
De leerkrachten zorgen al voor een rijke leesomgeving volgens de leerlingen. Aandacht voor boekkeuze is niet in alle klassen aanwezig en kan dus verbeterd worden. Daarnaast blijkt vooral in groep 6 geen vrijheid van boekkeuze te zijn. De overige groepen geven aan wel keuzevrijheid te hebben. De leerkrachten kunnen vooral voor de stillezers hierin nog een slag maken. Op het rooster wordt voldoende tijd vrijgemaakt voor technisch lezen. Daarnaast kan in de groepen 5 tot en met 8 nog meer voorgelezen worden. Woordherkenning wordt aangeboden tijdens de taallessen en ook tijdens Estafette. De leesbegeleiders vervullen een grote rol hierin en hebben hoge verwachtingen van de leerlingen. Daarnaast wordt er interactie gebruikt tijdens Estafette, maar niet bij de overige leerlingen. De docent als model wordt ook alleen tijdens Estafette gesignaleerd.

5. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek vermeld. Daarnaast wordt er gereflecteerd op de uitkomsten door aanbevelingen te doen en suggesties voor verder onderzoek te doen. Allereest worden in hoofdstuk 5.1 conclusies beschreven en daarna zullen er in hoofdstuk 5.2 aanbevelingen en suggesties voor verder onderzoek gedaan worden.

5.1. Conclusie

In het beginstadia van het onderzoek is een centrale vraagstelling opgesteld naar aanleiding van de verlegenheid die de leerkrachten hadden. Ze ervoeren namelijk achteruitgang in het technisch leesniveau. De centrale vraagstelling luidt:

'Aan welke voorwaarden moet het aanbieden van technisch lezen op CNS Balkbrug voldoen om het technisch leesniveau bij de leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8 te verhogen?'

Om deze centrale vraagstelling te beantwoorden zijn twee onderzoeksvragen opgesteld. Er zal nu per onderzoeksvraag een conclusie worden gegeven.

<u>Onderzoeksvraag 1:</u> Hoe wordt het huidige technisch leesonderwijs op dit moment aangepakt op CNS Balkbrug?

Begin februari scoorde 22% van de leerlingen in de groepen 4 tot en met 8 een onvoldoende op de DMT. Volgens Ahlers & Mortel (2008) is het belangrijk dat 95% van de leerlingen op voldoende niveau zit in groep 4, omdat ze anders later leesproblemen blijven houden. CNS Balkbrug voldoet niet aan deze 95%. Op dit moment worden zwakke lezers in Estafettegroepjes ingedeeld die begeleid worden door een leerkracht, stagiaire, onderwijsassistent of leesmoeder. Leerlingen met dyslexie worden door een leerkracht begeleid. Naast Estafette wordt er geen tot weinig instructie gegeven op het gebied van technisch lezen, maar worden ook weinig activiteiten georganiseerd. Eens keer per jaar wordt kilometerlezen georganiseerd en een voorleeswedstrijd. Hier worden vooral de sterke leerlingen mee aangesproken. Elke leerling geeft daarnaast een boekbespreking. Voorlezen gebeurt in groep 4 en 5 nog redelijk vaak, maar in de hogere groepen niet meer. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de leerkracht hierin geen model staat wat wel één van de basisprincipes is.

Leerlingen geven op Estafettelezen een laag cijfer. Ze ervaren Estafettelezen niet allemaal even positief en dit komt vooral door de saaie teksten of door het vaker lezen van hetzelfde boekje. De leesbegeleiders geven juist aan dat de leerlingen gemotiveerd zijn en actief betrokken zijn. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de leesbegeleiding een andere indruk heeft dan de leerlingen aangeven. Thuis lezen krijgt een hoog cijfer doordat de leerlingen keuzevrijheid hebben thuis. Ze mogen zelf weten welk leesmateriaal ze nemen en kunnen daardoor leuke leesstof pakken. Ouders geven aan dat de leerlingen voor het grote deel uit zichzelf lezen en niet worden gedwongen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat leerlingen keuzevrijheid belangrijk vinden. Ook leerkrachten gaven aan dat ze het beleven van leesplezier willen stimuleren. Leerlingen geven alleen wel aan zich moeilijk te kunnen concentreren doordat er veel gepraat wordt in de klas. Leerkrachten geven aan meer handen in de klas te willen om zo de rust te kunnen bewaren in de groep. Hieruit kan geconcludeerd worden dat leerlingen en leerkrachten onrust in de klas ervaren tijdens het technisch lezen, maar dat er gebrek is aan hulp.

<u>Onderzoeksvraag 2:</u> Wat is er nodig om de ontwikkeling van het technisch leesniveau in de groepen 4 tot en met 8 te verhogen?

De literatuur gaf verschillende basisprincipes aan voor goed leesonderwijs waaronder ook het technisch lezen valt. Chambers (2002) gaf aan dat een rijke leesomgeving een absolute voorwaarde is van het leesonderwijs. Uit de leerlingenenquête blijkt dat de leerlingen tevreden zijn met het aanbod aan leesmateriaal in de klassen. Daarnaast geven Flowerday, Schraw & Stevens (2004) aan dat aandacht voor boekkeuze het tweede principe is. Uit de leerkrachtenenquête blijkt dat er weinig tot geen aandacht is voor boekkeuze. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de leerkrachten dit meer moeten gaan doen. Wanneer leerlingen boeken kiezen die tegenvallen, kan de motivatie dalen. Keuzevrijheid wordt door Trudel (2007) als derde principe aangereikt. De leerlingen gaven in de enquête aan niet altijd vrijheid te krijgen in het kiezen van leesmateriaal. Wel mogen ze zelf leesboeken kiezen. Hieruit kan de conclusie worden getrokken dat de leerkrachten de leerlingen beperken in het kiezen van leesmateriaal. Hierdoor kan het plezier in lezen verminderde worden. Uit de leerkrachtenenquête en het interview met de taalcoördinator blijkt dat de school voldoende tijd inrooster voor het lezen. Helaas wordt er weinig voorgelezen waaruit geconcludeerd kan worden dat aan basisprincipe 9, namelijk het model staan als leerkracht, niet voldaan wordt. Dit zou een negatieve uiting kunnen hebben op de woordenschat (Reutzel, Fawson & Smith, 2008). Vloeiend lezen is de brug van woordherkenning naar begrip wordt als zesde principe genoemd. Aan vloeiend lezen wordt gewerkt op CNS Balkbrug door middel van de methode Estafette. Zwakke lezers lezen met deze methode. Woordherkenning en begrip komen ook aan de orde in deze methode, maar ook in de taalmethode. Zo wordt dit aan alle leerlingen aangeboden.

Als leerkracht doe je ertoe. Een toegewijde leerkracht laat een methode pas werken. Uit het interview met de taalcoördinator blijkt dat de leerkrachten leesdoelen opstellen en ook de methode stelt leesdoelen. Slechte lezers glijden door faalervaringen langzaam af volgens Smits & Braams (2009). Het stellen van doelen die behaald kunnen worden verminderd deze faalervaringen en zorgt voor succeservaringen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de leerkracht hoge verwachtingen heeft die afgestemd worden op de behoeften van de leerlingen. Over de inhoud van boeken wordt bij Estafette wel gesproken, maar bij de stillezers komt geen interactie aan bod over de inhoud. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de leerlingen elkaar niet vertellen over boeken op school waardoor ze niet elkaar boeken kunnen aanraden. Wel worden er boekbesprekingen gehouden.

Vernooy (2002) beschrijft dat zwakke lezers behoefte hebben aan een leerkracht die veel voordoet, die de leesvaardigheid demonstreert en hardop denkend illustreert wat er wordt verwacht van de leerlingen. Dit wordt door de leesbegeleiding gedaan blijkt uit de enquête. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er op CNS Balkbrug met Estafette veel gedaan wordt om de leerlingen tot betere lezers op te leiden.

<u>Centrale vraagstelling</u>: Aan welke voorwaarden moet het aanbieden van technisch lezen op CNS Balkbrug voldoen om het technisch leesniveau bij de leerlingen uit de groepen 4 tot en met 8 te verhogen?

De leerkrachten moeten naast het geven van leesinstructie aan de zwakke leerlingen middels de methode Estafette ook de sterke leerlingen leesinstructie geven. Vooral het besteden van aandacht aan boekkeuze en interactie over de inhoud wordt te weinig gedaan en dan daarom verbeterd worden. Daarnaast geven de leerlingen aan niet in alle klassen vrijheid van boekkeuze te hebben en hierdoor wordt er door die klassen op het lezen in de klas een lager cijfer gegeven. De leerkracht staat voor zwakke lezers model bij het Estafettelezen. Hierin probeert de school een zo goed

mogelijke instructie te geven. Bij de sterke leerlingen staat de leerkracht geen model. De leerlingen kletsen onder het stillezen veel waardoor andere leerlingen afgeleid worden. Deze leerlingen geven aan dit niet prettig te vinden. Waar CNS Balkbrug al wel goed aan voldoet is het inroosteren en uitvoeren van technisch lezen. De school besteedt hier voldoende tijd aan. Daarnaast kan er wel wat meer tijd vrij gemaakt worden om voor te lezen. Bij het voorlezen kunnen leerlingen genieten en hun begrip vergroten. De leerkrachten hebben wel hoge verwachtingen van de leerlingen en voelen zich verantwoordelijk voor de leesontwikkeling van de leerlingen. Dit kleurt de school positief en geeft aan dat de leerkrachten zich betrokken voelen bij de leesontwikkeling van de leerlingen.

5.2. Discussiepunten

Wanneer er kritisch naar het onderzoek gekeken wordt, kan opgemerkt worden dat af en toe de antwoorden ontzettend uiteen lopen. De vraag die opkomt hierbij is het feit of alle leerkrachten wel precies weten wat het technisch lezen inhoud en wat het belang hiervan is. Er wordt wel voldoende tijd voor ingeroosterd, maar in deze tijd krijgen alleen de zwakke lezers leesinstructie en de stillezers moeten zelf aan de slag. De onderzoeker ziet dan ook uitkomsten die ze anders verwacht had, namelijk de concentratie van de leerlingen. Veel leerlingen geven aan wel leesplezier te hebben en lezen leuk te vinden, terwijl er in de klassen heel veel leerlingen zijn die aangeven dat ze zich niet kunnen concentreren doordat er zoveel leerlingen kletsen.

Het proces van het onderzoek is niet helemaal verlopen zoals gepland. Graag had de onderzoeker nog observaties willen doen, maar dit kon niet worden gerealiseerd. Daarom heeft de onderzoeker zoveel mogelijk vragen gesteld in de enquêtes aan de leesbegeleiders om toch antwoord te krijgen op de deelvragen. Waar de onderzoeker dan ook graag nog over in discussie zou willen gaan met een collega-onderzoeker is de daadwerkelijke manier van begeleiden van de Estafettegroepjes. Is de manier die de begeleiders nu gebruiken genoeg om de leerlingen ook te motiveren, want veel leerlingen geven aan het lezen in Estafettegroepjes niet leuk te vinden. De begeleiding voldoet wel aan de eisen die de literatuur stelt, maar de motivatie van de leerlingen wordt niet gestimuleerd.

De uitkomsten van het onderzoek zijn getracht betrouwbaar te maken door de begeleidende brief aan de enquête voor de ouders toe te voegen. Hierin is duidelijk aangegeven wat technisch lezen inhoud en op deze manier heeft de onderzoeker gestreefd de uitkomsten betrouwbaar te laten zijn. Daarnaast heeft de onderzoeker voor de leerlingenenquête evenveel leerlingen uitgekozen die een een D- en E-score hadden, als leerlingen die een C-score hadden als leerlingen die een A-, A+- of B-score hadden. Het onderzoek is zoveel mogelijk valide gemaakt door opvallende uitkomsten bij de onderzoeksinstrumenten in een interview met de taalcoördinator opnieuw aan bod te laten komen. Hierdoor is gekeken in hoeverre de resultaten van de onderzoeksinstrumenten klopten met het beeld dat de taalcoördinator had. Bij het afnemen van de leerlingenquêtes heeft de onderzoeker ervoor gekozen zelf de vragenlijsten af te nemen, omdat de taal die gebruikt was in de enquêtes moeilijk zou kunnen zijn voor groep 4 en 5. De onderzoeker kon op deze manier zelf de vragen van de leerlingen beantwoorden zodat de antwoorden meer valide zouden zijn. Daarnaast zijn de onderzoeksinstrumenten bekeken door de onderzoeksbegeleider en de beoordelaar voordat ze afgenomen zijn. Hierdoor zijn middels kritisch nadenken de vragenlijsten verbeterd.

5.3. Aanbevelingen

Uit het onderzoek zijn een aantal punten gekomen waar de school aan kan werken. De onderzoeker heeft deze omgezet in aanbevelingen die hier genoemd zullen worden.

1. Uit het onderzoek is gebleken dat de leerkrachten niet allemaal tijd vrijmaken om voor te lezen. Houtveen, Smits & Brokamp (2010) geven aan dat voorlezen belangrijk is. Als aanbeveling noemt de onderzoeker dan ook het vrijmaken van tijd om voor te lezen.

2. Leerlingen geven aan tijdens het stillezen niet geconcentreerd kunnen lezen door kletsende leerlingen om hen heen. De leerkracht kan hier toezicht op houden en dit aanpakken. Leerkrachten geven daarnaast aan meer handen in de klas te willen om vooruitgang van het technisch leesniveau te krijgen. De school kan ouders inschakelen die in de klas toezicht willen houden en ondertussen zelf ook een boek lezen. Op deze manier staat er iemand model voor de leerlingen en kan het kletsen verminderd worden.

3. Wat betreft het Estafettelezen is het belangrijk dat het zoveel mogelijk voorkomen wordt dat leerlingen meerdere keren dezelfde boekjes lezen. Daarnaast geven veel leerlingen aan de teksten saai te vinden. Er zou kunnen gekeken worden of er andere boekjes van hetzelfde niveau besteld kunnen worden of de leesbegeleiders kunnen het enthousiasme van de leerlingen proberen te stimuleren.

4. Er wordt weinig aandacht besteed aan sterke lezers blijkt uit de leerlingenenquête en de leerkrachtenenquête. Ook deze leerlingen moeten uitgedaagd worden en gestimuleerd worden om veel te lezen, zodat ze op een hoger technisch leesniveau komen. De leerkracht kan hier een grote rol in spelen door meer aandacht te besteden aan boeken. In groep 7 wordt een top 5 van leesboeken bijgehouden. De leerlingen mogen zelf aangeven welk boek zij leuk vonden om te lezen. Zo wordt er gelijk aan boekpromotie gedaan, maar wordt de leesmotivatie van leerlingen ook meegenomen in het lezen van boeken. Dit zou heel goed in alle groepen gedaan kunnen worden om de leesmotivatie ook te verhogen.

5. Tijdens het lezen van teksten vindt er weinig communicatie over en weer over de gelezen tekst plaats. Interactie is zeker van waarde om tekstbegrip te creëren en te controleren of de leerlingen de tekst begrepen hebben. Middels interactie kan er meer aan tekstbegrip gedaan worden en deze verhoogd de vlotheid van het lezen.

6. De leerkrachten geven aan veel contact te hebben met ouders wanneer de leerling een E- of D-score heeft op de DMT. De ouders geven aan dat de leerkrachten hen inderdaad hier goed van op de hoogte stellen. Wel wordt er aangegeven dat er weinig tips worden gegeven hoe de ouders thuis met deze leesproblemen kunnen omgaan. Vooral naast het zelfstandig lezen van boeken thuis blijkt uit de ouderenquête dat er niet zoveel met de leerling samen wordt gelezen. Dit is wel heel belangrijk. Hierin zouden de leerkrachten meer tips kunnen geven aan de ouders.

Wanneer er verder onderzoek gedaan wordt zou er nog meer gekeken kunnen worden naar de manier waarop de leerkrachten in de klas met de stillezers om kunnen gaan en of het stillezen wel het effect heeft wat het zou moeten hebben. De zwakke lezers worden vier keer in de week betrokken in een instructiegroepje, maar leerlingen die het niveau gehaald hebben worden in de klas met een leesboek aan het stillezen gezet. Hoe kunnen deze leerlingen meer uitgedaagd worden en het leesniveau blijven ontwikkelen?

Bibliografie

Ahlers, L., & Mortel, K. v. (2008). *Aanvankelijk technisch lezen.* Amersfoort: CPS.

Ambruster, B., Lehr, F., & Osborne, J. (2008). Put reading first. *US department of Education, CIERA. National Reading Panel. Hoofdstuk: Fluency Instruction*, 16-23.

Bergh, L. v., Denessen, E., Voeten, M., Hornstra, L., & Holland, R. (2010). The implicit prejudiced attitudes of teachers: Relations to teacher expectations and the ethnic achievement gap. . *American Educational Research Journal, 47*, 497-527.

Chambers, A. (2002). *De leesomgeving. Hoe volwassenen kinderen kunnen helpen van boeken te genieten.* Den Haag: Biblion.

Flowerday, T., Schraw, G., & Stevens, J. (2004). The Role of Choice and Interest in Reader Engagement. *The Journal of Experimental Education, 72 (2)*, 93-114.

Furrer, C., & Skinner, E. (2003). Sense of relatedness as a factor in children's academic engagement and performance. . *Journal of Educational Psychology, 95,*, 148-162.

Gijsel, M., Scheltinga, F., Druenen, M. v., & Verhoeven, L. (2011). *Protocol leesproblemen en Dyslexie. Groep 4.* Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Harinck, F. (2010). *Basisprincipes praktijkonderzoek.* Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Hirsch, E. J. (2003). Reading Comprehension Requires Knowledge - of Words and World. . *American Educator, 2*, 10-29.

Hornstra, L., Denessen, E., Bakker, J., Van den Bergh, L., & Voeten, M. (2010). Teacher Attitudes toward Dyslexia: Effects on Teacher Expectations and the Academic Achievement of Students with Dyslexia. . *Journal of Learning Disabilities, 43,*, 515-529.

Houtveen, T. (2010). *Effectief leesonderwijs.* Opgehaald van Onderwijsweb: http://www.eenvoudigcommuniceren.nl/sites/eenvoudigcommuniceren.nl/files/effectieflee sonderwijs.pdf

Houtveen, T., Brokamp, S. K., & Smits, A. (2009). *Lezen is weer leuk. Achtergronden en ontwikkelingen in het eerste projectjaar van het leesinterventie-project voor scholen met een totaalaanpak (LIST).* Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Houtveen, T., Smits, A., & Brokamp, S. (2010). Lezen is weer lezen. Achtergronden en ontwikkelingen in de eerste twee projectjaren van het Leesinterventie-project voor scholen met een Totaalaanpak (LIST). Utrecht: Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Educatie.

Huizinga, H. (2010). *Spelling.* Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.

Jongen, I., & Krom, R. (2009). *DMT en AVI.* Arnhem: Cito.

Koeckebakker, E., Van der Linden, S., Smolders, J., & Struiksma, C. (2010). *Estafette Handleiding.* Tilburg: Zwijsen B.V.

Kuiken, F., Vermeer, A., Appel, R., Kurvers, J., Litjens, P., Mooren, P., & Verhallen, M. (2005). *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs.* Utrecht/Zutphen: TheimeMeulenhoff.

Onderwijsraad. (2009). *De stand van educatief Nederland.* Den Haag: Ministerie van OCW.

Paternotte, A. (2006). *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool.* Bilthoven: Balans/'Steunpunt Dyslexie'. .

Reeve, J. (2006). Teachers as facilitators: What autonomy-supportve teachers do and why their students benefit. *Elementary School Journal, 106*, 225-236.

Reutzel, D., Fawson, P., & Smith, J. (2008). Reconsidering Silent Sustained Reading: An Exploratory Study of Scaffolded Silent Reading. *Journal of Educational Research, 102(1)*, 37-50.

Robbe, R. (2007). *Begrijpend lezen.* Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.

Routman, R. (2003). Making Assessment Instruction's Working Partner. In R. Routman, *Reading essentials* (pp. 98-113). Portsmouth: Heinemann.

Smits, A., & Braams, T. (2009). *Dyslectische kinderen leren lezen.* Amsterdam: Boom.

Stoeldraijer, J. (2010). Estafette nieuw. *JSW (1)*, 46-49.

Struiksma, A., Leij, A. v., & Vieijra, J. (2012). *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen .* Amsterdam: VU uitgeverij. Opgehaald van http://www.steunpuntdyslexie.nl/wat-is-dyslexie/leesproblemen/technisch-lezen/

Terwel, J. (2004). Pygmalion in de klas: Over verwachtingen van leraren. *Pedagogische studiën (81)*, 58-68.

Trudel, H. (2007). Making Data-Driven Decisions: Silent Reading. *The Reading Teache, 61 (4)*, 308-315.

Vernooij, K. (2009, september 17). *Omgaan met verschillen nader bekeken. Wat werkt?* Opgehaald van Onderwijs maak je samen: http://www.onderwijsmaakjesamen.nl/actueel/omgaan-met-verschillen-nader-bekeken-wat-werkt/

Vernooy, K. (2002). Elk kind een lezer (1). *JSW*, 12-17.

Vries-Witteman, E. d. (2009). *Wat is de invloed van leesmotivatie op het leesproces.* Spaandam: Fontys OSO Master Special Educational Needs.

Bijlagen

1. Enquêtes

1.1. Enquête leerkrachten en leesouders

Beste collega of leesmoeder,

Voor mijn opleiding onderzoek ik de technische leesontwikkeling van de leerlingen van de groepen 4 tot en met 8. Daarvoor heb ik informatie nodig over de manier waarop Estafette ingezet wordt en hoe de begeleiding daarvan wordt vormgegeven. Om een totaal beeld te krijgen van het technisch lezen op de CNS heb ik ook een vragenlijst voor u als leesmoeder/leerkracht die de Estafettegroepjes begeleidt. Ik wil u daarom vragen deze vragenlijst in te vullen en uiterlijk 14 mei bij mij in te leveren. Wanneer ik er niet ben of wanneer u mij niet ziet, kunt u het ook in mijn postvak leggen. De vragen gaan over de methode Estafette en hoe u de leerlingen hierin begeleidt.

Bij de gesloten vragen verzoek ik u om één antwoord in te vullen, tenzij anders vermeld. Soms wordt er gevraagd naar een uitleg. Deze kunt u op de lijnen invullen. Bij de open vragen staan ook lijnen waarop u uw antwoord kunt invullen. Aan het einde van de enquête is ruimte om verdere eventuele opmerkingen te plaatsen.

Voor vragen kunt u mij mailen op onderstaand mailadres.

Alvast bedank voor het invullen van deze enquête.

Met vriendelijke groet,
Elise Spijker
e.spijker@cnsbalkbrug.nl

1. Hoeveel leerlingen zitten er in het Estafettegroepje dat u begeleidt?
   a. 2 leerlingen
   b. 3 leerlingen
   c. 4 leerlingen
   d. 5 leerlingen
   e. Meer dan 5 leerlingen

2. Heeft u vooraf instructie gehad over de manier van instructie en begeleiding geven aan uw Estafettegroepje?
   a. Ja, door_____ (wanneer u ja antwoordt, ga verder naar vraag 3)
   b. Nee (wanneer u nee antwoord, ga verder naar vraag 4)

3. Wat is u verteld tijdens deze instructie?

4. Zitten er in uw groepje ook leerlingen met dyslexie?
   a. Ja, namelijk_____ leerlingen
   b. Nee

5. Op welke manier wordt de tekst die de leerlingen lezen besproken? Hier mag u meerdere antwoorden omcirkelen.
   a. Door middel van opdrachten
   b. Door middel van interactie tussen de leerkracht/leesmoeder en de leerlingen
   c. Door middel van interactie tussen de leerlingen
   d. Anders, namelijk _____

6. Is er ook een moment waarop de leerlingen de teksten herhalen?
   a. Ja, elke dag
   b. Ja, drie tot vier keer per week
   c. Ja, één tot twee keer per week
   d. Nee

7. Hoeveel tijd heeft het Estafettegroepje?
   a. Meer dan 30 minuten
   b. 20-30 minuten
   c. 10-20 minuten
   d. Minder dan 10 minuten

8. Hoeveel tijd daarvan wordt besteed aan het lezen van teksten?
   a. Meer dan 30 minuten
   b. 20-30 minuten
   c. 10-20 minuten
   d. Minder dan 10 minuten

9. Veranderen de groepjes die u begeleidt?
   a. Ja, elke maand
   b. Ja, elke twee maanden
   c. Ja, elke drie maanden
   d. Ja, elk half jaar
   e. Nee

10. Doen de leerlingen goed mee tijdens Estafette?
    a. Altijd
    b. Meestal
    c. Soms
    d. Nooit

Hoe merkt u dit?

11. Zijn de leerlingen in het Estafettegroepje gemotiveerd?
    a. Altijd
    b. Meestal
    c. Soms
    d. Nooit

Hoe merkt u dit?

---

12. Hoe ervaart u het begeleiden van het Estafettegroepje?
    a. Het is leuk
    b. Het is meestal leuk
    c. Het is soms leuk
    d. Het is niet leuk

Wat vindt u er wel en/of niet leuk aan?

U heeft hier ruimte voor eventuele opmerkingen en/of tips.

Bedankt voor het invullen van deze enquête. Denkt u eraan de enquête **uiterlijk 14 mei** in te leveren? Eerder mag altijd.

1.2. Enquête leerkrachten

Beste collega,

Voor mijn opleiding onderzoek ik het technisch leesniveau van de leerlingen van de groepen 4 tot en met 8. Ik wil je vragen om deze vragenlijst in te vullen en **uiterlijk dinsdag 14 mei** in mijn postvak in te leveren. Voor een aantal leerkrachten is dit erg snel, dat begrijp ik, maar door een verkeerde planning op de opleiding moet dit op deze manier. Anders is het niet haalbaar voor mij om mijn onderzoek optimaal te kunnen uitvoeren. De vragen in de enquête gaan over hoe het technisch lezen in de klas wordt aangeboden en hoe het niveau van de leerlingen in jouw klas op dit moment is.

Bij de gesloten vragen mag je één antwoord in vullen tenzij anders vermeld. Bij een aantal gesloten vragen wordt een toelichting gevraagd. Het is van belang dat hier ook wat wordt ingevuld. Bij de open vragen kun je op de lijnen je antwoord invullen. Aan het einde van de enquête is ruimte om eventueel verdere opmerkingen te plaatsen.

Naast een enquête onder de collega's zal ik ook een enquête uitzetten onder de ouders en leerlingen en zal ik in de klas gaan observeren. Wanneer alle gegevens verzameld en geanalyseerd zijn zullen de uitkomsten met je gecommuniceerd worden op een teamvergadering.

Alvast dank voor het invullen van deze enquête.

Met vriendelijke groet,

Elise Spijker

U bent leerkracht van groep: ___

1. Hoe vaak biedt u de leerlingen in uw klas technisch lezen aan?
   a. Nooit
   b. 1 tot 2 keer per week
   c. 3 tot 4 keer per week
   d. 5 keer of meer per week

2. Hoeveel minuten besteedt u per week aan technisch lezen?

Ik besteed per week……minuten aan technisch lezen, want_____
_____
_____

3. Zijn er in uw klas leerlingen die stagneren met betrekking tot het technisch leesniveau?
   a. Ja
   b. Nee
   c. Weet ik niet

Wanneer u voor antwoord c heeft gekozen: wat maakt het dat u het niet weet?

_____

_____

4. Voelt u zich verantwoordelijk voor de technische leesontwikkeling van de leerlingen?
   a. Ja, omdat_____
   b. Nee, omdat_____

5. Op CNS Balkbrug lezen we als remedial teaching voor het technisch lezen met de methode Estafette. Lezen er in uw klas leerlingen met deze methode?
   a. Ja, namelijk_____leerlingen, omdat_____
   b. Nee, omdat_____

6. Zitten er leerlingen bij met gediagnostiseerde dyslexie?
   a. Ja, namelijk_____leerlingen
   b. Nee

7. Hoe begeleidt u de leerlingen die met de methode Estafette lezen?
   a. Ik begeleid ze niet, want_____
   b. Ik loop af en toe langs om de leerlingen te begeleiden, omdat _____
   c. Ik loop regelmatig langs om de leerlingen te begeleiden, omdat_____
   d. Ik blijf bij de leerlingen zitten om ze te begeleiden, omdat_____
   e. Anders, namelijk_____

8. Waaruit bestaat uw begeleiding? (Bij deze vraag zijn meerdere antwoorden mogelijk)
   a. Uitleggen van moeilijke woorden.
   b. Het voorlezen van opdrachten
   c. Samen nakijken van opdrachten
   d. Bespreken van de tekst
   e. Verdelen van leesbeurten
   f. Het verbeteren van leesfouten
   g. Anders, namelijk_____

Waarom geeft u deze vorm van begeleiding?_____

9. Geeft u naast Estafette instructie in de klas wat betreft technisch lezen?
    a. Ja, altijd
    b. Ja, meestal
    c. Ja, af en toe
    d. Nee

Waarom ja of nee? _____

Wanneer u als antwoord op vraag 9 ja hebt ingevuld, ga dan verder met vraag 10. Was uw antwoord nee, ga dan verder met vraag 12.

10. Waaruit bestaat de instructie in de klas wat betreft technisch lezen?

11. Hoe lang duurt deze instructie?
    a. 0-5 minuten
    b. 5-10 minuten
    c. 10-15 minuten
    d. Langer dan 15 minuten, namelijk…….minuten

Waarom duurt uw instructie dit aantal minuten?

12. Welke werkvormen zet u naast Estafette nog meer in om de technische leesontwikkeling van de leerlingen in uw groep te verhogen?
    a. koorlezen,
    b. duo-lezen,
    c. tutorlezen,
    d. voor-en-na lezen,
    e. Niveaulezen
    f. Ralfi-lezen
    g. Anders, namelijk_____

Waarom zet u deze werkvormen in?_____

13. Worden er in uw klas ook activiteiten georganiseerd voor sterke lezers?
    a. Ja, namelijk _____
    _____
    b. Nee, omdat_____
    _____

14. Wat hebben de leerlingen volgens u nodig om het technisch leesniveau te verhogen?

15. Kunt u punten noemen die u graag verbeterd ziet in uw klas met betrekking tot technisch lezen?
    a. Ja, namelijk_____
    b. Nee

Waarom wilt u deze punten graag verbeteren?

16. Heeft u behoefte aan meer handvaten om leerlingen te begeleiden bij het technisch lezen?
    a. Ja
    b. Nee
    c. Weet ik niet

Wanneer u bij vraag 16 ja hebt ingevuld ga naar vraag 17. Wanneer u nee of weet ik niet hebt ingevuld, dan heeft u onderaan deze enquête ruimte om eventuele opmerkingen of tips te plaatsen.

17. Op welke manier heeft u behoeften aan meer handvaten?

Mocht u nog tips of opmerkingen hebben die u eerder in deze enquête niet kwijt kon, dan heeft u hier de ruimte om dit te plaatsen.

Bedankt voor het invullen van deze enquête.

1.3. Enquête leerlingen

In welke groep zit jij? In groep_____

1. Heb jij wel eens in een Estafettegroepje gezeten?
    a. Ja
    b. Nee

Was jouw antwoord ja, dan mag je naar vraag 2. Was jouw antwoord nee, dan mag je naar vraag 8.

2. Jij mag een cijfer geven hoe leuk jij het lezen in een Estafettegroepje vond. Omcirkel het cijfer dat jij ervoor wilt geven.

    1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Waarom kies je voor dit cijfer?

---

3. Lees je nu ook in een Estafettegroepje?
    a. Ja
    b. Nee

4. Hoe heet de moeder of juf die jullie helpt bij het Estafettegroepje?

---

5. Hoe vaak lees je met je Estafettegroepje?
    a. 1 keer in de week
    b. 2 keer in de week
    c. 3 keer in de week
    d. 4 keer in de week

6. Wat vind je leuk aan Estafette?

---

7. Wat vind je niet leuk aan Estafette?

---

8. Vertelt juf weleens over een boek?
    a. Ja, elke dag
    b. Ja, bijna elke dag
    c. Ja, af en toe

d. Nee, nooit

9. Leest juf weleens voor uit een boek?
    a. Ja, elke dag
    b. Ja, één tot twee keer per week
    c. Ja, minder dan twee keer per week
    d. Nee

10. Mag jij van de juf zelf weten wat je pakt om te lezen?
    a. Altijd
    b. Meestal
    c. Soms
    d. Nooit

11. Wat vind jij het leukst om te lezen? Je mag meerdere antwoorden kiezen.
    a. Stripboeken
    b. Leesboeken
    c. Sprookjesboeken
    d. Gedichten en rijmpjes
    e. Informatieboeken
    f. Anders, namelijk_____

12. Wat vind jij van de leesboeken die in de klas liggen?
    a. Alle boeken zijn leuk
    b. De meeste boeken zijn leuk
    c. Er zijn maar weinig leuke boeken
    d. Er zijn geen leuke boeken.

13. Kun jij je tijdens het lezen concentreren?
    a. Ja
    b. Nee, want_____

14. Is het stil tijdens het lezen in de klas?
    a. Altijd
    b. Meestal
    c. Soms
    d. Nooit

15. Jij mag nu een cijfer geven hoe leuk jij het lezen in de klas vindt. Omcirkel het cijfer dat jij ervoor wilt geven.

    1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Waarom kies je voor dit cijfer?

16. Lees jij thuis wel eens?
    a. Ja, elke dag
    b. Ja, twee tot drie keer in de week
    c. Ja, vier tot zes keer in de week
    d. Ja, maar minder dan elke week
    e. Nee

Wanneer je ja hebt ingevuld, wordt jij wel eens geholpen bij het lezen en door wie?
    a. Ja, door _____
    b. Nee

17. Jij mag nu een cijfer geven hoe leuk jij het lezen thuis vindt. Omcirkel het cijfer dat jij ervoor wilt geven.

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Waarom kies je voor dit cijfer?

Dankjewel voor het invullen van deze vragenlijst.

1.4. Begeleidende brief en enquête ouders

Beste ouder/verzorger,

Mijn naam is Elise Spijker en ben sinds het begin van schooljaar 2012/2013 werkzaam als leerkracht in groep 7 van CNS Balkbrug. Dit schooljaar volg ik de Master Special Educational Needs (SEN) aan Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle. In deze opleiding is veel aandacht voor speciale onderwijsbehoeften van leerlingen, dus wat heeft een leerling nodig om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen. Onderdeel van deze opleiding is het uitvoeren van een onderzoek. Mijn onderzoek gaat over het technisch leesonderwijs op de CNS. Dit om te zoeken naar eventuele mogelijkheden om het technisch leesonderwijs te verbeteren.

In groep 3 heeft uw kind letters geleerd en de klank die bij de letters horen. Bij technisch lezen vanaf groep 4 gaat het erom dat uw kind steeds meer vaardig wordt om de geschreven vorm van een woord om te zetten naar de klankvorm van het woord. Uw kind leert dus hoe hij het woord moet uitspreken. Dit moet bij technisch lezen op een steeds sneller tempo.

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van het technisch leesonderwijs en het technisch leesniveau van de leerlingen op de CNS wil ik graag van verschillende mensen informatie hebben. Naast een enquête voor de leerlingen, leerkrachten en verschillende observaties die ik ga uitvoeren, zou ik ook graag wat van een aantal ouders willen weten. In deze envelop vindt u daarom een enquête. Mijn vraag aan u is om deze enquête in de vakantie in te vullen en deze op **uiterlijk dinsdag 14 mei** in te leveren bij mij, in mijn postvakje in de leerkrachtenkamer of in de groene brievenbus bij de school. Het is ook mogelijk om uw kind de enquête mee te geven en deze bij de leerkracht in te laten leveren. Bij de gesloten vragen verzoek ik u om één antwoord in te vullen. Soms wordt er nog om een uitleg van uw antwoord gevraagd. Bij de open vragen kunt u op de lijnen uw antwoord invullen. Aan het einde van de enquête is ruimte om eventuele opmerkingen te plaatsen. Het is belangrijk dat u de enquête naar waarheid en zo volledig mogelijk invult. De gegevens uit de enquête zullen alleen gebruikt worden voor het onderzoek.

Wanneer u nog vragen heeft kunt u deze stellen door naar mij te mailen op onderstaand mailadres. Deze zal ook in de vakantie regelmatig bekeken en beantwoord worden. Deze brief mag u van de enquête afhalen en zelf houden.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,
Elise Spijker
e.spijker@cnsbalkbrug.nl

<u>Lees voorafgaande aan het invullen eerst de brief goed door. Het is belangrijk dat u de enquête invult over het kind dat voorop de envelop genoemd wordt!</u>

In welke groep zit uw kind? Groep 4/5/6/7/8

1. Zit uw kind op dit moment in een Estafettegroepje ?
    a. Ja
    b. Nee

2. Weet u waarom uw kind wel of niet in een Estafettegroepje zit?
    a. Ja, omdat_____
    b. Nee

3. Heeft uw kind problemen met lezen?
    a. Ja
    b. Dat weet ik niet
    c. Nee

Wanneer u voor ja heeft gekozen, hoe bent u hierachter gekomen? _____

---

4. Heeft uw kind dyslexie?
    a. Ja
    b. Mijn kind wordt dit schooljaar onderzocht
    c. Nee

5. Kunt u bij de leerkracht terecht wanneer u het vermoeden hebt dat er iets met uw kind aan de hand is op het gebied van lezen?
    a. Ja, altijd
    b. Ja, meestal
    c. Ja, soms
    d. Nee

Wanneer u ja hebt ingevuld, hoe stelt u de leerkracht dan op de hoogte? _____

_____

---

6. Vindt uw kind lezen leuk?
    a. Ja
    b. Meestal
    c. Soms

d. Nee

Hoe merkt u dit?_____

---

7. Leest uw kind thuis?
    a. Ja, uit vrije wil (ga verder naar vraag 8)
    b. Ja, maar niet uit vrije wil (ga verder naar vraag 8)
    c. Nee (ga verder naar vraag 10)

8. Hoeveel tijd besteedt uw kind thuis aan lezen? Geef de gemiddelde tijd aan per dag.
    Mijn kind leest_____ minuten per dag.

9. Wat voor boeken leest uw kind? Hier mag u meerdere antwoorden omcirkelen.
    a. Stripboeken
    b. Leesboeken
    c. Informatieboeken
    d. Tijdschriften
    e. Gedichten en rijmpjes
    f. Anders, namelijk_____

10. Leent uw kind buiten school ook boeken bij de bibliotheek?
    a. Ja, elke week/ twee weken
    b. Ja,elke drie weken
    c. Ja, elke maand
    d. Ja, minder dan één keer per maand
    e. Nee

11. Leest u thuis uw kind voor?
    a. Ja, namelijk_____keer per week
    b. Ja, maar niet elke week
    c. Nee

Waarom leest u wel of niet voor? _____

---

12. Leest u wel eens samen met uw kind?
    a. Ja, namelijk_____keer per week
    b. Ja, maar niet elke week
    c. Nee

Waarom leest u wel of niet samen met uw kind?_____

Was uw antwoord op vraag 12 ja, ga dan naar vraag 13. Was uw antwoord nee, ga dan naar vraag 14.

13. Welk boek gebruikt u bij het samen lezen met uw kind?
    a. Een boek dat hij/zij al kan lezen
    b. Een boek dat hij/zij met enige hulp kan lezen
    c. Een boek dat hij/zij moeilijk vindt om te lezen

14. Bent u op de hoogte van het leesniveau van uw kind? (Dit zijn de AVI en de DMT score)
    a. Ja
    b. Nee

Wanneer u ja heeft gekozen: Hoe bent u dit te weten gekomen? _____

15. Heeft u tijdens een ouderavond of in gesprek met de leerkracht informatie gekregen over thuis lezen met uw kind?
    a. Ja
    b. Nee

Wilt u nog iets kwijt met betrekking tot deze vragenlijst, dan heeft u hieronder de ruimte om dit te schrijven.

Hartelijk dank voor het invullen van deze enquête. Denkt u eraan de enquête **uiterlijk dinsdag 14 mei in te leveren? Eerder mag altijd.**